

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VYUŽITÍ VIKTIMOLOGIE PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY
MEZI DĚTMI A MLADISTVÝMI**

Autor práce: Adéla Rejmišová, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Milan Veselý

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Adéla Rejmišová, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Využití viktimologie při řešení šikany mezi dětmi a mladistvými

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Use of Victimology in Bullying Solution among Children and Adolescents

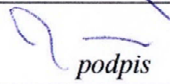
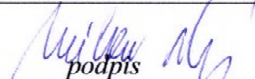
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. Bc. Milan Veselý

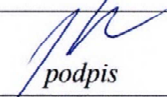
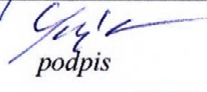

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 10.2021

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit četnost výskytu šikany mezi dětmi a mladistvými na vybrané základní škole na Praze 8 a střední škole se zaměřením na veřejnosprávní činnost na Praze 8. V rámci vedlejšího cíle bakalářské práce budou formulovány návrhy na řešení šikany a kyberšikany dětí a mladistvých a dojde ke zhodnocení úrovně právní pomoci pro oběti šikany a kyberšikany v prostředí ZŠ a SŠ.

Student: Adéla Rejmišová, DiS.	22.1.2022 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Milan Veselý	24.1.2022 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	24.1.2022 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	26.1.2022 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	26.1.2022 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Bc. Milanu Veselému za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také děkuji žákům základní školy na Praze 8 a studentům střední odborné školy na Praze 8 za umožnění provedení dotazníkové šetření.

ABSTRAKT

REJMIŠOVÁ, A. *Využití viktimologie při řešení šikany mezi dětmi a mladistvými*. Příbram: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 88 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bc. Milan Veselý

Klíčová slova: šikana, oběť, pachatel, kyberšikana, školní prostředí, agrese, prevence

Práce pojednává o problematice šikany a kyberšikany v současné době na vybrané střední a základní škole a snaží se objasnit její četnost a jak mohou oběti šikany přispět k jejímu řešení. V teoretické části práce je úkolem nastínění problematiky a představení základních pojmů. Praktická část je zaměřena na dotazníkové šetření a rozhovory, které mají za cíl zmapování současné situace výskytu šikany a systému její prevence a možných řešení. Důvodem výběru této práce je snaha o zviditelnění této problematiky a zdůraznění rizik, které šikana způsobuje.

ABSTRACT

REJMIŠOVÁ, A. *The Use of Victomology in Bullying Solution among Children and Adolescents*. Příbram: The College of European and Regional Studies, 2022. 88 pp.
Supervisor: Mgr. Bc. Milan Veselý

Key words: bullying, victim, offender, cyberbullying, school environment, aggression, prevention

This bachelor thesis deals with the issue of bullying and cyberbullying at the current high school and elementary school and tries to clarify its frequency and how victims of bullying can contribute to its solution. In the theoretical part of the work, the task is to outline the issues and introduce basic concepts. The practical part is focused on a questionnaire survey and interviews, which aim to map the current situation of bullying and the system of its prevention and possible solutions. The reason for choosing this work is to make this issue visible and to emphasize the risks that bullying causes.

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Konflikty mezi dětmi a mladistvými.....	12
2.1 Charakteristika agresora	13
2.2 Charakteristika oběti.....	14
3 Agresivita a násilí ve škole	17
4 Šikana dětí a mladistvých osob	19
4.1 Představení šikany	19
4.2 Historie šikany.....	19
4.3 Mýty o šikaně	20
4.4 Stadia šikany.....	20
4.5 Varovné znaky šikany	22
4.6 Základní druhy a formy šikany.....	23
4.7 Následky šikany	26
4.8 Viktimologie.....	27
5 Kyberšikana.....	30
5.1 Typy kyberšikany	33
5.2 Agresor kyberšikany.....	34
5.3 Oběť kyberšikany	34
6 Právní rámec problematiky šikanování.....	36
6.1 Organizace a webové stránky pro pomoc obětem.....	41
PRAKTICKÁ ČÁST.....	43
7 Kazuistika.....	43
7.1 Kazuistika č. 1	43
7.2 Kazuistika č. 2	43

8	Dotazníkové šetření.....	45
8.1	Stanovení hypotéz	45
8.2	Výsledky dotazníkového šetření	46
8.3	Výsledky stanovených hypotéz	71
8.4	Prevence šikany, včetně kyberšikany	72
8.5	Řešení šikany.....	73
8.6	Obrana při útocích	74
	Závěr	76
	Seznam použitých zdrojů	79
	Seznam použitých tabulek a grafů	82
	Seznam zkratk	84
	Přílohy	85

Úvod

Předmětem bakalářské práce je posouzení možnosti využití viktimologie při řešení problematiky šikany. Díky rozšířenému vlivu médií je možné pozorovat, že se šikana stává čím dál větší epidemií. Tento negativní sociální jev není problematikou pouze školního prostředí. Pole její působnosti je mnohem širší, neboť ji můžeme pozorovat již v mateřských školách, v rodinách, v zaměstnáních, ve vězení či v armádě. V rodině se šikana může projevat na nejméně oblíbeném dítěti či na dítěti, které vybočuje. V zaměstnání je více forem šikany, záleží, zda šikana probíhá na úrovni mezi dvěma kolegy, kteří jsou na stejné úrovni – mobbing, nebo nadřízený vůči podřízenému – bossing. V každém z těchto období má šikana jiné specifické znaky, s tím souvisí i formy šikanování nebo charakteristika oběti.

Při psaní této práce jsem se utvrdila v názoru, že na problematiku šikany není možné sepsat žádné konkrétní řešení se seznamem bodů, kterých se lze držet. Šikana bohužel není nemoc, na níž je možné předepsat lék, po kterém všechny lidské pudy se sklonem k manipulaci a řízení druhých lusknutím prstů zmizí. Je to problém, jenž není možné jen odsuzovat či přehlížet jeho existenci. Je to problém, o němž musí všichni mluvit a musí se ho snažit pochopit a porozumět mu. Ve chvílích porozumění může být sestavován individuální postup k vyřešení vzniklého jednání.

Pravdou je, že pochopit něco tak složitého, jako je lidské jednání, není jednoduchá věc. Abychom mohli začít s chápáním, je důležité vědět, jaké obecné, sociální, kulturní, mravní a duchovní otázky byly našemu jednotlivci vštěpovány a jaké hýbou současnou dobou, což znamená, že jednání každého z nás je ovlivněno jeho minulostí. Pro efektivní řešení agresorova jednání tedy musíme odhalit příčinu jeho myšlení a chování.

Důvodem výběru tohoto tématu se staly autorčiny vlastní zkušenosti z doby, kdy sama navštěvovala základní školu v období druhého stupně. Nestala se ani obětí, ani nebyla agresorem. Byla součástí mlčící většiny, která všechno brala jako legraci a jen se „pošťuchovali a říkali si vtípné přezdívky“. Když ale pak člověk vidí oběť, která má zničené věci nebo ze zoufalství pláče, změní názor. V tuto chvíli přestala řešit, jestli bude u oběda sedět s oblíbenou skupinou lidí, protože byli na stejné vlně. Nebyli. Na děláni si legrace ze sebe navzájem není nic špatného, ale ta nesmí ubližovat. Od té doby již nebylo důležité, jestli člověk dostane nějakou vtípnou přezdívku za to, že se někoho zastane. Důležité bylo to, že tím alespoň neutrpí ten, kterého si agresori vybrali za cíl. Druhý

důvod pochází z rodiny. Jako starší sestra svého o sedm let mladšího bratra měla autorka vždy potřebu ho ochraňovat. Nastoupil na základní školu a už tam nebyla, bála se, že už ho nedokáže chránit tak, jak by si představovala. Když přijde váš mladší sourozenec nebo vaše dítě s tím, že mu někdo ublížil, a u mého bratra to nebylo poprvé, pohlí člověka pocit bezmoci. Proběhla snaha o vyřešení celé situace se školou, ale učitelé si mysleli, že je to jen dětské škádlení, a říkali, že to přejde. Po šesti letech marného řešení, když už byl bratr na pokraji možností, jak se ubránit, sám odrazil útok. Od té doby už dotyčný spolužák věděl, že bratr jako oběť již není pod vlivem jeho mocenské kontroly.

Cílem teoretické části je zaměření se na představení šikany, její historii, stadia, formy, charakteristiku oběti i agresora a jaké jsou její varovné signály. Také je představena nová forma šikany, kyberšikana. Také je v této části nastíněn pojem viktimologie, viktimizace a její stadia. Cílem je dále představit některé organizace, jež bojují se šikanou a nabízejí pomocnou ruku obětem. Na konci teoretické části je cílem představení legislativního rámce spjatého se šikanováním.

Cílem praktické části je vytvoření vlastního výzkumu, ve kterém bude uplatněna forma samostatně vytvořeného dotazníku. Cílem bude zjištění konkrétní situace na vybrané střední škole. Další využitou formou bude kazuistika na základě rozhovoru. Dalším cílem je nastínění pohledu na prevenci, kde by chtěla autorka zmínit i několik svých zásad, jejichž dodržování by mohlo vést k omezení rizik spojených se snížením počtu nechtěných kontaktů od cizích osob. Snahou je také cílem představit možné řešení v oblasti problematiky šikany pro oběti i jejich agresory.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretickou část rozdělila autorka na celkem šest kapitol. V kapitole *Konflikty mezi dětmi a mladistvými* popsala autorka konflikty a jejich aktéry, jež jsou pro problematiku šikanování stěžejní. V následující kapitole je nastíněna agresivita a násilí, jež lze spatřit ve školním prostředí, a dále jsou zde popsány základní druhy agrese. Obsáhlejší kapitolou se stala kapitola *Šikana dětí a mladistvých osob*, ve které je šikana představena, je zde uvedena její historie, mýty, stadia, základní druhy a formy, ale také varovné znaky, dle kterých lze šikanovanou osobu poznat. Následně jsou zde popsány následky nevyžádané agrese. Nová forma šikany, *Kyberšikana*, je se svými typy, charakteristikou agresora a oběti, obsažena v páté kapitole. V poslední kapitole teoretické části *Právní rámec problematiky šikanování* autorka představila trestné činy, kterých se mohou agresori při výkonu svého jednání dopustit, a rovněž jsou v podkapitole *Organizace a webové stránky pro pomoc* navrženy možnosti, které mohou oběti šikanování využít k získání informací o pomoci.

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zjistit četnost výskytu šikany mezi dětmi a mladistvými na vybrané základní škole na Praze 8 a střední škole se zaměřením na veřejnosprávní činnost na Praze 8. V rámci vedlejšího cíle bakalářské práce budou formulovány návrhy na řešení šikany a kyberšikany dětí a mladistvých a dojde ke zhodnocení úrovně právní pomoci pro oběti šikany a kyberšikany v prostředí ZŠ a SŠ.

Praktická část je rozdělena na dvě kapitoly, *Kazuistika a Dotazníkové šetření*. Dotazníkovým šetřením u žáků druhého stupně základní školy a studentů střední školy v Praze se autorka pokusí zjistit, zda je možné docílit omezení šikanování ve společnosti, případně aby se omezilo na minimální úroveň, a také zjistit možnosti, jak přesvědčit oběť šikany, aby se nebála agresí proti své osobě řešit. Kazuistika byla provedena na základě rozhovoru s chlapcem ze základní školy a dívkou ze střední školy. Návrhy na zlepšení situace ve školním prostředí jsou uvedeny v závěru této bakalářské práce. Rovněž je v něm zhodnocena právní pomoc žákům a studentům.

2 Konflikty mezi dětmi a mladistvými

Konflikt lze definovat jako emocionálně vypjatou situaci, v níž se děje něco nepříjemného či negativního. Jeho vznik nastává v situacích, kdy se strany aktérů nemohou shodnout na společném řešení. V případě, že nastalý konflikt nelze usměrňovat, lze předpokládat, že bude tato emocionálně vypjatá situace dále eskalovat do stadia vzniku sporu. Konflikt lze rozdělit na dva základní typy, kterými jsou spor a problém. Spor je typický nekontrolovatelným proudem emocí, jenž je nutný dokázat umět ovládnout či ho nechat časem odeznít do doby, kdy se z něho stane problém. Ve stadiu problému je již možné emoce kontrolovat, aktéři se na problém dívají s urovnanými myšlenkami a je možné dojít ke kompromisu v řešení dříve vypjaté situace. Vývoj situace je pouze na aktérech. Při analýze školního prostředí je očividné, že škola je místem, kde se střetává mnoho různých osobností, názorů, potřeb, kultur a osob z různých sociálních vrstev.¹

Konfliktům lze předcházet či řešit různými styly. I když neexistuje žádný nejvhodnější styl řešení, je možné se alespoň k některému přiblížit. Tyto styly se odrážejí se světa zvířat a jsou jimi Agresivní žralok, Spolupracující sova, Schovávající se želva, Kompromisní liška a Přizpůsobivý medvěd.²

Agresivní žralok neboli též konfrontační, agresivní styl. Typickým znakem je dravost v řešení konfliktu, aktér je odhodlaný problém vyřešit trvající na svých názorech a neohlížející se na potřeby ostatních aktérů konfliktu.

Spolupracující sova bývá označována nejvhodnějším stylem, též je možné ji označit za kooperativní styl řešení. V rámci tohoto stylu je hlavním cílem snaha o vyhovění všem stranám, nalezení společného řešení a pozitivní pojetí problému, jenž je posunem k vyřešení nastalé situace.

Schovávající se želva neboli únikový, vyhýbající se a schovávající se styl řešení. Charakteristický tím, že při řešení konfliktu neprosazujeme své zájmy ale ani nepečujeme o své vztahy. Příkladem tohoto stylu může být odkladné řešení vedoucím pracovníkem, které se později nekoná a očekává se, že problém zmizí.

---

¹ SVOBODOVÁ, Z. *Konflikty ve škole. Od prevence k řešení*. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2021, str. 6-7

² Tamtéž, str. 11-12

Kompromisní liška by se dala označit za nejjednodušší styl řešení konfliktu. Žádné ze stran nebude nikdy plně vyhověno, ale je zde cesta k osvojení dovedností umět dělat kompromisy, a tedy dojít společně k nejlepšímu řešení pro všechny účastníky problému.

Přízpůsobivý medvěd je jasným opakem Agresivního žraloka. Aktérovi s rysy medvěda záleží na uchovávání pozitivních vztahů ve skupině, a proto se snaží řešit problémy empaticky vůči každé straně. Nevýhodou tohoto stylu se může stát časová prodleva v řešení, neboť u medvěda převládá snaha nikoho nerozzlobit.

Již bylo řečeno, že v každém konfliktu se střetává více stran. V případě, že konflikt stále eskaluje a nejsou vedeny žádné kroky k jeho řešení, je možné, že se tento ojedinělý problém přemění v dlouhodobé omezování potřeb a cílů jedné strany. V tomto stadiu lze již hovořit o šikanování. V šikanování proti sobě stojí agresor a oběť.

2.1 Charakteristika agresora

Iniciátory šikany bývají jedinci starší, fyzicky zdatnější nebo sociálně narušené osoby. V knize S. Bendla je zmíněno, že podle E. G. Rolanda (1980) je jasné spojení mezi šikanou a nízkým sebevědomím šikanujících, malou sebedůvěrou a podprůměrnými studijními schopnostmi. Také se jedná o osoby, které si tyto vzorce chování nesou ze svého rodinného zázemí. Jeden z rodičů nebo oba mohou mít agresivní mocenské chování, jehož účelem je dosažení nějakého cíle či prosazení svojí osoby. Dítě si tyto vzorce ukládá a později je aplikuje na sebe samotného. Nemusí se vždy jednat o rodiče. Agresivním může být i sourozenec.

Agresorem se stává disharmonická osobnost. Není ale pravidlem, aby šikanující osoba pocházela se sociálně slabších rodin. Agresoři pochází i z bohatších rodin, kde děti dostávají vysoké kapesné. Možná by někdo i řekl, že rodiče si takto děti uplácejí, aby měli klid sami pro sebe.

Šikanující agresor bývá bezcitný a bezohledný. Svědomí není dostatečně vyvinuté, a tak si ani neuvědomuje dopady svého jednání. Kvůli rodinnému zázemí nebo poruše osobnosti zde existuje zvýšená potřeba sebeprosazování a podezíravost vůči okolí. Šikanující osoba se často projevuje agresivně již od útlého věku.³

---

³ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV), str. 42 - 44

Typy agresorů

Hrubíán

Jedná se spíše o primitivního a impulzivního jedince, který má kázeňské problémy a neuznává autority – špatné známky z chování, drzost vůči učitelům. Pochází z rodiny, kde se u jednoho či obou rodičů projevuje agresivita a brutalita.

Jako agresor je tvrdý, nelítostný a velice přísný. Vyžaduje absolutní poslušnost a vyžívá se v zastrašování.⁴

Slušňák neboli Elegán

Kultivovaný, narcisticky šlechtěný a často i oblíbencem učitele. Pochází ze sociálně zdatného prostředí, ale s velice přísnou, ba až vojenskou výchovou bez lásky. Je možné zde pozorovat mafiánský vzorec, kdy agresor je „boss“ a ke své práci využívá přísluhovačů – méně sociálně zdatných jedinců.

Jeho jednání je rafinované a skryté. Násilí a mučení je cílené a promyšlené. Mohou se projevovat až sexuálně sadistické touhy.

Vtipálek

Tento typ je nejvíce známý. Vždy v dobré náladě, optimistický, dobrodružný a sebevědomý. V kolektivu oblíbený, bavící celou třídu. Šikanuje pro pobavení sebe a ostatních. Upozorňuje na odlišnosti oběti a následně je zesměšňuje. Poskytuje krutou podívanou za účelem upoutání pozornosti k vlastní osobě.

Pochází z rodinného zázemí, ve kterém panuje sarkasmus, ironizující postoje a „černý humor“. Je zde přítomna citová deprivace (*tzn. dlouhodobé neuspokojování citových potřeb*) a také absence duchovních a mravních hodnot.⁵

2.2 Charakteristika oběti

Obětí šikany se může stát kdokoliv. Není nijak vzácné, že se dítě stane obětí pro svoji přednost, odlišnost. Každý člověk je jiný – postava, barva vlasů, počet znamének na těle, osobnost. Agresor to může vnímat jako něco, co je lehce zranitelné, a útočí na to. Šikana hrozí zejména níže zmíněným jedincům: nové dítě v kolektivu, více přemýšlivé děti, děti s dobrým vztahem k učitelům, děti s handicapem, fyzicky slabé dítě, dítě introvert,

⁴ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1997, str. 55

⁵ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 141, z tabulky č. 8 Typy iniciátorů šikanování

citlivé, tiché nebo plaché dítě, dítě s nízkým sebevědomím, dítě, ze slabších sociálních poměrů, třídní outsider, dítě s rasovou odlišností.⁶

V roce 1948 popsal ve své první systematické studii o obětech kriminality *The criminal and his victim* („Zločinec a jeho oběť“) jeden ze zakladatelů kriminologie, Hans von Hentig, osoby, které jsou náchylné k zavinění vlastní viktimizace a rozdělil je do tří skupin:⁷

- depresivní oběť – osoba, která je nejčastější obětí. Zabývání se vlastními problémy (př. depresemi z nemoci, obezity, rasy) z ní dělá neopatrnou, netušící a nepozornou oběť, na kterou je možné se snadno zaměřit;
- chtivá oběť – osoba, jenž se pro svojí motivaci snižující její přirozenou tendenci k podezíravosti, nechá snadno napálit;
- lehkomyšlná oběť – osoby, jenž jsou částečně odolné vůči stresům, které se dějí v jejich životním prostředí.

Ze studia další kriminologické literatury (B. Mendelsohn, E. A. Fattah) lze vyvodit následující rozdělení obětí:

- nezúčastněné oběti, neboli oběti úplně nevinné, které nepřispívají ke spáchání deliktu, mají k němu odmítavý postoj a odpor;
- predestinované oběti, neboli oběti s malým podílem viny, mají zvýšené riziko k tomu stát se obětí z důvodu určitých vlastností, zvláštností či vzhledem k místu, kde se nacházejí, např. delikt spáchaný v oblasti se špatnou pověstí. Může se též jednat o chronické oběti, což jsou osoby, jenž se obětí stávají opakovaně;
- oběť stejně vinná, jako pachatel – např. případ sebevraždy;
- provokující oběť, neboli oběť více vinná, než pachatel – jedná se o oběti, které pachatele samy stimulují ke spáchání deliktu;
- zúčastněná oběť přispívá svým pozitivním působením k porušení práva spolupůsobícího ke vzniku deliktu;
- oběť podstatně více vinná, než pachatel – jednání oběti je závažnější než původní jednání pachatele, tedy např. usmrcení pachatele v sebeobraně;
- falešná oběť, neboli oběť, která se ocitla v nesprávný čas na nesprávném místě;

---

⁶ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 141 - 146

⁷ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, str. 28

- simulující oběť je oběť, jenž si svou újmu zinscenovala či zveličila, může se jednat např. o křivé svědectví.⁸

---

⁸ HERETIK, Anton. Forezná psychológia: pre psychologov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profese. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2004, str. 68.

3 Agresivita a násilí ve škole

Zprvu je důležité vymezení pojmu agrese. Agrese je chápána jako jakákoliv forma chování, jehož cílem je někoho či něco poškodit nebo ublížit. Je též chápána jako donucovací prostředek se záměrem poškodit či ublížit a s cílem něčeho dosáhnout či aby bylo vyhověno agresorovým potřebám.⁹ Agrese je také využívána pro pocit sebeuspokojení pocitu moci nad slabšími. Platí názor, za kterým si stojí řada vlivných psychologů, že agrese je stejně jako například jízda na kole, vaření nebo tanec, naučená. Tedy, že je získaná na základě zkušeností. Člověk si tyto vzorce chování osvojí např. z agresivního chování rodičů, nebo kdy dítě vidělo, že se agresivita vyplácí k dosažení různých cílů. Další příkladem je dobré zmínit, že již od raného věku se děti pohybují v okolí televizních obrazovek, kde se objevuje též velké množství násilných situací, ze kterých si děti tvoří možné násilné scénáře.

Dle klasifikace K. E. Moyera z roku 1968 je možné formulovat sedm druhů agrese, které dle autorčina názoru není možné pozorovat jen mezi dospělými příslušníky společnosti, ale je možné toto chování pozorovat i ve školním prostředí. Tato klasifikace lze velmi dobře znázornit na chování zvířat:¹⁰

- predátorská agrese – podstatou se stává ulovení kořisti predátorem. Dalo by se to tedy chápat tak, že velký statný jedinec se snaží zmocnit malého či slabého jedince;
- agrese mezi samci – lze pozorovat mezi jedinci na stejné úrovni, kdy převládá snaha o získání moci nad tím druhým a stát se tak „alfou“ skupiny;
- agrese vyvolaná strachem – vyskytuje se v situacích, kdy jedinec neví, jak svou situaci dále řešit a jeho chování se stává nepředvídatelným, což by bylo možné označit frází „zvíře zahnané do kouta kope kolem sebe“;
- dráždivá agrese – může být vyvolána různými podněty, jenž donutí jedince reagovat jinak než obvykle, jedná se např. o hlad, frustraci, bolest, únavu;
- mateřská agrese – je označením pro agresi matky ochraňující své dítě. V prostředí školy tuto agresi můžeme pozorovat u dívek v pubertálním období, kdy se jim díky hormonálním změnám v těle projevují mateřské ochranné pudry. V kolektivu je tedy možné vidět jako např. ochrana slabších či mladších jedinců;

---

⁹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár na Sázavou: Nakladatelství Fakta, 1998, str.12

¹⁰ Tamtéž, str. 10

- agrese teritoriální – jak již z názvu vyplývá, jedná se o agresi produkovanou při ochraně vlastního území.

4 Šikana dětí a mladistvých osob

4.1 Představení šikany

Definice tohoto nebezpečného sociálně patologického jevu je formulováno mnoho. Šikanování je úmyslné a opakované, fyzické i psychické, ubližování slabšímu jedinci/skupině silnějším jedincem/skupinou. Je to jakékoliv nevyžádané chování, jehož cílem je ublížit, zesměšnit, ponížit, ohrozit nebo zastrašit – zneužívání moci. Důležitým znakem šikany je, že oběť musí chování vnímat jako ohrožující a nepříjemné.

Je velice těžké odhalit hranici mezi šikanou a škádlením. Všem je známé ze školních frází „Co se škádlívá, to se rádo mívá.“ Pocit šikany může být do značné míry subjektivní, neboť nemůžeme vždy rozeznat, že věc, jež většinou přijde jako „legráčka“, je pro druhého psychickým utrpením. Při škádlení je mezi účastníky vyrovnaný poměr sil a panuje stejná nálada. Účastníci se pošádli a po chvíli jdou od sebe pryč, jako by se vlastně nic nestalo. Toto není možné říct o šikaně. Z té oběť odchází s oděrkami nebo nepříjemnými pocity.¹¹

4.2 Historie šikany

Původ slova pochází z francouzského „*chicane*“, což znamená zlomyslné ubližování, obtěžování nebo týrání. Je možné tím také označit byrokratické lpění na dodržování předpisů, například ve smyslu šikanování podřízených, či občanů úředními osobami.¹²

Počátky projevů šikany jsou datované v letech 488 – 7 př. n. l., v období starověkých Athén. Pojem ostrakismos zavedl **Kleisthénés**, řecký politik a zákonodárce, považovaný za zakladatele demokracie. *Ostrakismos je v původní formě takzvané střepinové hlasování o vypovězení občana ze starověkých Athén, podle řeckého názvu pro střep ostrakon.* Systém spočíval v hlasování, které probíhalo jednou či dvakrát ročně. Sněm občanů, zvaný *ekklésia*, hlasoval, zda je ve společnosti někdo tak nebezpečný pro demokracii, že je nutnost ho vypovědět ze společnosti. V případě kladného výsledku byl svolán mimořádný sněm, *ostrakoforia*, jehož se muselo účastnit nejméně 6 tisíc obyvatel, *quorum*. Každý z členů dostal hliněný střep, na který měl napsat jméno člověka, jenž měl

---

¹¹ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 73

¹² ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe, str. 16

být vypovězen. Po hlasování se jména na střepech sečetla a osoba s největším počtem hlasů byla vyloučena z Athén na deset let bez ztráty majetku a občanských práv.¹³

V současné době se pojem používá obecně jako snaha o vyloučení jedince z kolektivu. Je možné ho využívat kolektivem jako trest či nátlak společnosti na jednotlivce. Proto se nejčastěji objevuje v školních zařízeních, kde jednotlivec nebo skupina částečně či úplně izolují nepříliš oblíbeného jedince.

4.3 Mýty o šikaně

Šikanují pouze chlapci

Toto tvrzení se šíří nejspíš z jednoho jednoduchého důvodu. Dívky se dopouštějí hlavně psychického násilí. Je od přírody dáno, že chlapci/muži používají k dosažení svých cílů spíše sílu. Ženy v opačném případě vždy nedisponují fyzickou silou, a proto byly donuceny, aby nad věcmi více přemýšlely.

Šikanují pouze hloupí jedinci

Šikany se může dopouštět i chytrý jedinec, který pochází z dobré rodiny. U těchto případů je šikana hůře odhalitelná, neboť jsou jedinci více vypočítaví. Často se uplatňuje pomocí další jedinců.

Když ho šikanují, může si za to sám a může si i sám pomoci

Všem je dobře známé, že nejčastějším terčem agresorů jsou jedinci s odlišujícími znaky (vzhled, chování, rodinné zázemí a handicap). Co je velmi smutné, že oběť je občas sama přesvědčena, že si šikanování díky odlišnostem zaslouží. Je důležité, aby bylo všem od malička vštěpováno, že žádná odlišnost si nezaslouží ubližování.

Je nutné si uvědomit, že týranému jedinci se s každým stadiem šikanování ztrácí možnost na samostatné vyřešení a potřebuje mnohem více pomoc okolí.¹⁴

4.4 Stadia šikany

Pro účinné vyřešení šikany je nutné zjistit, ve kterém stadiu se šikana právě nachází. V každém stadiu je zapotřebí aplikovat jiný postup zásahu. Nutno podotknout, že ve škole se dá šikana vyřešit pouze v prvním či druhém stadiu, v dalších je zapotřebí pomoci

---

¹³ TOMEK, I., NEŠPOR, Z. R., ed. Ostrakismus. Sociální encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I., 2017 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ostrakismus>

¹⁴ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 13, 14

kvalifikovaných odborníků – psycholog, psychiatr, speciální pedagog či sociální pedagog.¹⁵

Aby bylo možné fenomén šikanování vůbec pochopit, je důležité vědět, že šikana je postupně rozšiřující se chorobou napříč celou skupinou. Šikanování nikdy není pouze záležitostí mezi agresorem a obětí.¹⁶

První stadium: Zrod ostrakismu

Většina lidí je přesvědčená, že k vzniku šikany jsou zapotřebí výjimečné podmínky. Opak je bohužel pravdou. Šikana může vzniknout v každé skupině a nemusí pro ni být ani řádný důvod. V tomto stadiu se jedná spíše o mírné psychické ubližování. Agresor nebo skupina si vyberou na základě tzv. sociometrického chvostu jedince – nový, neoblíbený, odlišný. Postupně se s ním celý kolektiv nebaví, ignorují ho, pomlouvají a dělají si z něj legraci. Toto stadium je možné též označit za zárodek a nese riziko dalšího negativního rozvoje.¹⁷

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V této fázi slouží ostrakizovaní žáci jako ventil, možnost vybití. Agresor či skupina se na vybraném žákovi odreagovávají od nepříjemných pocitů, jako je strach z nadcházejícího testu, nechuť ze školní docházky, špatné známky či konfliktu s učitelem. Projevuje se zde tzv. scapegoating (*scapegoat v překladu obětní beránek*), což je proces upevňování sociálních vazeb na úkor obětního beránka. Výrazně agresivní útočník si zde začíná oblibovat uspokojení pocitem moci. Tento pocit může vyvolat v disponovaných jedincích prolomení zábran a opakované útoky.¹⁸

Útoky psychického charakteru se přeměňují na útoky fyzické.

Třetí stadium: Vytvoření jádra

Jedná se o klíčový moment vytváření skupiny agresorů. Jestliže se šikana do této doby nezastaví, přechází se zde z počátečního stadia do stadia pokročilého. Šikana zde už není jen nahodilé ulevování, ale mění se v systematické jednání. Vytvořené jádro se uceluje a spolupracuje na osvědčeném ostrakizovaném žákovi.

V jádru nastává jasná hierarchie – agresor, pomocníci, přihlížející neboli mlčící většina a oběť. Mlčící většina jsou ostatní spolužáci, kteří se nepodílí na ubližování, ale

---

¹⁵ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 79

¹⁶ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. *Pedagogika (ISV)*, str. 29

¹⁷ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 46

¹⁸ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. *Pedagogika (ISV)*, str. 30

zároveň oběti ani nepomáhají. Důvodem se stává, že se zrozuje „falešná solidarita“ – norma, podle níž se nesmí žalovat.

Oběť se v tomto stadiu smíruje se svou rolí, ale snaží se agresorům vyhýbat – na toalety chodí během vyučování, chodívá s davem a příliš se neprojevuje.¹⁹

Čtvrté stadium: Většina přejímá normy agresorů

Normy, vytvořené agresory, přijímá celý kolektiv a stávají se nepsaným zákonem. V tomto stadiu už se víceméně nikdo nepostaví tlaku skupiny a všichni raději situaci přijímají. Nikdo z mlčící většiny si již nedovolí žalovat, neboť ví, že by se také stal obětí.

Dříve mírní a klidní žáci v sobě probouzejí kruté touhy. Na týrání se začínají podílet a někteří v tomto chování objeví uspokojení.

Oběť svou roli přijímá a často se přestává agresorům vyhýbat. V obvyklých případech oběť vyhledává přítomnost svých trýznitelů, protože začíná pociťovat závislost.²⁰

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Všichni přijali normy nastavené agresorem. Dochází k nastolení úplné totality šikanování, tzv. *stadiu vykořisťování*. V dřívějších dobách bychom tento systém fungování nazývali otrokáři a otroky. Společnost je rozdělena na dvě skupiny – část, která má všechna práva, a část, která nemá žádná práva.

Agresor doslova vlastní oběť, je jeho majetkem. Patří mu obětiny věci, peníze, rozumové schopnosti, čas, tělo i city a agresor ztrácí svoje poslední zbytky zábran. Útoky jsou brutální, a to jak psychické, tak fyzické. Silné údery a následné modřiny jsou na denním pořádku. V občasných případech může docházet až k znásilňování.

Oběť svou roli naplno přijala a nepřipadá jí, že by se dělo něco nenormálního. Agresora vyhledává a v případě, že ho někdo obviní, oběť agresora chrání a obhajuje. Oběť prožívá bolestivou jistotu, neboť ví, jaké utrpení ji čeká.²¹

4.5 Varovné znaky šikany

Šikanu není jednoduché odhalit. Především, pokud se jedná o šikanu psychickou. Nepřímé varovné znaky útoku mohou být například:

---

¹⁹ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 82

²⁰ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV), str. 31, 32

²¹ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 83

- žák bývá při týmových hrách vybírán jako poslední;
- o přestávkách je osamocený, nejeví zájem o spolužáky a navazování kamarádských vztahů;
- vyhledává spíš blízkost učitelů;
- je uzavřený, nekomunikuje;
- na pohled působí smutně, zadržuje pláč;
- časté poruchy pozornosti;
- žák doma nemluví o žádných spolužácích a kamarádech;
- špatné spaní, noční můry;
- chodí domů hladový;
- když má mluvit před třídou, je nervózní nebo si vymýšlí výmluvy, proč nemůže před třídou mluvit;
- jeho věci a oblečení můžou být zničené nebo špinavé;
- postrádá nějaké ze svých věcí;
- stoupající absence;
- různé zdravotní problémy – bolesti břicha, hlavy.

Přímé varovné znaky útoku mohou být například:

- posměch, nádavky a kritika na adresu žáka;
- ponižování a přehnané žerty na jeho osobu;
- nátlak na žáka, aby plnil úkoly dané agresorem či aby mu dával různé věci (svačiny, školní pomůcky, peníze, plnění domácích úkolů ostatních spolužáků);
- donucení k plnění přestupků nebo trestných činů či k spolupráci při jejich páčání;
- fyzické napadání, jako je například honění, strkání, fackování, kousání, štípání, kopání;
- sexuální narážky a dotýkání se bez souhlasu na intimních místech;
- oběť vyhrožuje sebepoškozením nebo sebevraždou.²²

4.6 Základní druhy a formy šikany

Po odhalení šikanování je důležité vybrat efektivní postup pro řešení. Aby bylo s řešením možné vůbec začít, musí být upřesněno, o jaký druh šikany se vlastně jedná.

---

²² Šikana. Policie ČR [online]. Policie ČR, 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <<https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx> + minimalizace šikany>

V knize Michala Koláře je zpracovaná velice přehledná mapa, podle které je možné pozorovat varovné signály vnějších projevů šikanování. Jestliže si pedagog dokáže osvojit informace z této tabulky, není pro něj problém, aby se mu začaly spojovat souvislosti do vzorců šikanování. Šikana by byla odhalena ihned v prvních stádiích a mohla by být úspěšně řešena.

Pro nejpraktičtější rozlišení vnějších projevů šikany slouží tzv. trojdimenzionální mapa, podle níž lze druhy agresivního chování jednoduše rozčlenit:

- fyzické a verbální;
- aktivní a pasivní;
- přímá a nepřímá.²³

Kombinací těchto tří dimenzí pak vznikne **osm druhů šikanování**.²⁴

Fyzické – aktivní – přímé – agresor na oběť utočí napřímo fyzickými útoky, pod kterými je možno si představit bouchání, štípání, kopání, podráženi nohou, atd.

Fyzické – aktivní – nepřímé – agresor vymyslí útok, ale ten není fyzicky praktikován jeho osobou, ale za pomoci posluhovačů, kteří buď s jeho chováním souhlasí či ho tolerují, aby se též nestali obětí.

Fyzické – pasivní – přímé – agresor brání oběti v dosahování cílů např. tím, že zamezí oběti vstup do třídy nebo jí zabraní k přístupu k lavici.

Fyzické – pasivní – nepřímé – agresor odmítne oběti vyhovět v jejích požadavcích či potřebách, např. agresor nepustí oběť na toalety, které následně může vést k nepříjemnostem s neudržením potřeb, což následně může vést k verbální formě šikany.

Verbální – aktivní – přímé – agresor napadá oběť verbálně napřímo tím, že ji uráží, nadává jí či se jí posmívá.

Verbální – aktivní – nepřímé - agresor o oběti rozšiřuje pomluvy, lži, skládá o ní posměšné básničky či ji zmiňuje v urážlivých kresbách.

Verbální – pasivní – přímé – agresor oběť ignoruje, neodpovídá na její otázky, pozdrav a chová se, jako kdyby oběť vůbec neexistovala.

---

²³ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 74

²⁴ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 37, tabulka č. 4 Mapa vnějších projevů šikanování

Verbální – pasivní – nepřímé – tento druh se spíše týká okolí oběti a agresora. Oběti se ani v případě nepravého, krivého obvinění nikdo nezastane a oběť tak může působit negativním dojmem i před pedagogy.

U šikany jsou rozlišované i základní formy. V praxi se osvědčilo určování typu **vnější podoby šikany z hlediska agrese** – prostředky týrání, pohlaví agresorů, typ školy, způsobu řízení školy atd. Pro ucelení těchto znalostí, viz rozdělení níže.²⁵

Šikana podle typu agrese nebo prostředků – rozlišit lze šikanu fyzickou, psychickou, smíšenou a kyberšikanu.

Šikana podle věku a typu školy – jiné formy a intenzitu lze pozorovat u dětí v předškolním věku, na prvním a druhém stupni základní školy, u mladistvých na učilišti a střední škole, a následně u mladých dospělých či dospělých na vysoké škole, atd.

Šikana z genderového hlediska - chlapecká, dívčí, homofobní, chlapci vůči dívkám, dívky vůči chlapcům. V současné době je již možné zmínit i šikanu u nebinárních osob či svůj gender jinak vnímajících osob.

Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení - na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně škola, případně výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko-autoritativní systém.

Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů – šikana praktikovaná na lidech vyžadujících speciální přístup a zacházení. Jedná se o osoby s handicapem smyslovým (neslyšící, nevidomí, němí), osoby tělesně nebo mentálně postižené, osoby s duševním onemocněním.

Šikanu by bylo možné ještě rozčlenit **podle zvláštností**, jež nabourávají přímé a nepřímé účastníky šikany. Tyto typy šikan se projevují u agresorů níže.²⁶

Rasově motivovaná šikana - násilí je ospravedlňováno určitou ideologií, k níž mohou být agresori vychováváni. Oběť se „provinila“ svojí rasou, barvou pleti, národností či etnickým původem.

---

²⁵ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 78, tabulka č. 6 Základní formy šikany

²⁶ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011., str. 95, tabulka č. 7 Mapa šikan se zvláštnostmi u útočníků

Šikana umocněná drogou – je obecně známo, že čím dál mladší děti objevují účinky omamných látek. Z výzkumů vyplývá, že závislost na drogách se objevuje již u dětí ve věku deseti až dvanácti let. Mezi nejčastěji užívané látky patří konopí, pervitin a alkohol. Droga může podporovat či umocňovat agresivitu.

Dobrovolné otročení - děti (oběti) jsou manipulovány prostřednictvím peněz či jiných odměn od manipulátora. Oběti uklízí třídu, píše jeho úkoly, nosí tašku nebo ho oblékají a obouvají. Nejčastěji je toto možno pozorovat u dětí ze slabších sociálních poměrů.

Sexuální šikana - jednání, při kterém se za pomoci slovních či fyzických projevů mění škádlení na šikanu. Dalším důvodem může být deviace osobnosti agresora, který se v dospělosti může stát sexuálním trýznitelem či alespoň ve svém ukojování sexuálních potřeb využívat násilí na partnerovi.

4.7 Následky šikany

Nejhoršími následky jsou postíženy bezesporu oběti. Jak již bylo několikrát řečeno, každý člověk je jiný a tím pádem je jiná i jeho psychická obranyschopnost a odolnost. Dále je důležité si uvědomit, jak dlouho a v jaké míře byla oběť šikaně vystavována. Nejhorším možným scénářem je definitivní porušení psychiky oběti spojené se zničením její identity, ztrátou pocitu bezpečí a nastolení trvalého pocitu bezmoci.²⁷

Oběti pokročilých stadií šikany

U obětí čtvrtého a pátého stadia šikanování jsou následky velmi závažné. Mohou mít též celoživotní charakter. Při dlouhodobém šikanování v oběti propukne pocit strachu o život, panická hrůza ze zabití. Ve spánku oběť provází noční můry a přes den trpí bolestmi břicha, nevolností, bolestmi hlavy, únavou, bolestmi zad nebo i dusivými záchvaty. Je důležité, aby oběti (či jejich rodina) problémy řešily. Rána, kterou agresor způsobil na psychice, se zacelí pouze povrchem. Oběť si tuto zacelenou „časovanou bombu“ nese do dospělosti a při každém náznaku stresu nebo konfliktu bouchne.

Není neznámé, a každý si matně vybaví alespoň jeden případ, že se oběti šikany často potýkají se sebevražednými myšlenkami. V nejhorším případě tyto myšlenky oběť zrealizuje, a „vyřeší“ tak své trápení.

---

²⁷ HUDECOVÁ, A. *Šikanovanie v školskom prostredí a možnosti jeho prevencie*. In KREJČÍŘOVÁ, O.; GOLDOVÁ, V. Soubor přednášek z konference "Drogy a šikana - stále nebezpečí". 1. vyd. Vsetín: Město Vsetín, komise prevence kriminality, 2007, str. 57

V knize M. Koláře zaujala autorku jeho myšlenka: „*Pozdní následky u brutálních a kriminálních šikan se podobají syndromu vyhlazovacích táborů. Jejich hlavní znaky jsou nápadně podobné: chronické, depresivní stavy, sebedestrukce, poruchy přizpůsobivosti a narušený vývoj osobnosti.*“²⁸ V oběti agresor vzbuzuje strach o život, ponížení a zbavení práv.

Z diagnóz psychiatrů a klinických psychologů je možné zjistit, že oběti si z šikanování nesou i úzkostné poruchy, například školní fobie, panická porucha, obsedantně-kompulzivní porucha a posttraumatická porucha. Dalšími následky jsou vtíravé příznaky (dětem se stále vtírá znovuprožívání traumatu), ztráta pozitivních emocí (ztráta radosti ze života) a únikové příznaky (vyhýbání se všemu, co by mohlo traumatický zážitek připomenout).²⁹

Oběti počátečních stadií šikanování

Mohlo by se zdát, že raná šikana nemusí mít žádné následky. To je omyl. I na ostrakizovaných a mírně šikanovaných žácích se podepisuje dlouhodobé odepírání potřeb a trvalá frustrace. Narušení osobnostního vývoje zde zapříčiňuje trvalý bolestivý nátlak a tzv. subtilní násilí. To znamená, že je dítě zesměšňováno, ponižováno, potýká se s nadávkami a povyšováním nad svojí osobou. Po této dlouhodobé stresové situaci následuje vyčerpání nervové soustavy a objevují se psychosomatické potíže. Oběť se potýká s poruchami sociální a osobnostní adaptace. Je důležité si uvědomit, že v oběti se může cosi zlomit. Oběť je poté schopna na základě svých obranných mechanismů odrazit útok až nepřiměřenou reakcí.³⁰

Dle autorčina názoru může být ukázkovým příkladem žena, která zažívá dlouhodobé domácí násilí. V jeden zlomový okamžik, kdy strach o její osobu či dítě je zastíněn pocitem nutné obrany, se žena chopí zbraně a nepřestane, dokud definitivně neporazí svého trýznitele. Toto je možné pozorovat i ve školním prostředí. Žák pod dlouhodobým nátlakem přemění své utrpení na útok, pomocí kterého odrazí agresora.

4.8 Viktimologie

Aby bylo možné v praxi pochopit šikanu a její následky, je zapotřebí znát alespoň základy viktimologie. Viktimologie, složená z latinských slov *victima* – oběť a *logos* –

²⁸ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 156 - 160

²⁹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování: Cesta k zastavení epidemie šikanování ve škole*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005, str. 101

³⁰ Tamtéž, str. 156 - 160

věda, představuje vědní obor zabývající se oběťmi, jejich úlohou při vzniku a průběhu trestného činu, proměnnými podléjícími se na jejich viktimizaci, roli oběti při odhalování a objasňování deliktů a následky viktimizace.³¹

Viktimologii je možné rozdělit na tři základní myšlenkové směry. Pozitivistická viktimologie se zabývá spíše „typickou kriminalitou“, kdy jsou role oběti i pachatele jasně čitelné. V rozporu s pozitivistickou viktimologií je viktimologie kritická, která se soustředí na postavení oběti a tím, komu je tento status udělován a poukazuje na to, jak pohlaví, věk či rasa ovlivňují pozornost věnovanou určitým typům kriminálních deliktů.³² Nejnovějším myšlenkovým směrem je radikální viktimologie, která stojí na myšlenkách prosazujících práva obětí, poukazuje na potřebu humanizovat trestní systém solidaritou s oběťmi a vnímáním jejich potřeb, a to zejména ze strany státu, neboť pozornost věnovaná oběti souvisí se samotnými základy sociálního a demokratického právního státu a pokojného soužití jeho občanů.³³

Primární viktimizace

Primární viktimizace představuje bezprostřední poškození dotyčného konkrétním deliktem, v jehož důsledku se stává obětí.³⁴ Pro oběti je primární újma důsledkem útoku pachatele. Poškození lze označit jako materiální, fyzické, psychické a duševní. Do poškození s materiálním charakterem spadá poškození či jinak způsobené škody na věcech či finančních prostředcích oběti. Újma ale nemusí být způsobena pouze jednorázově, např. ukradení peněženky, ale může mít i následné poškození oběti, kterým je sjednání úvěru v bance na osobní údaje oběti. Fyzická újma zahrnuje činy proti životu a zdraví oběti. Nejčastěji se jedná o lehká ublížení (podlitiny, drobné tržné a řezné rány), těžší ublížení na zdraví (zlomeniny, otřes mozku, ztráta končetiny – trvalé následky), v některých případech usmrcení. Psychická a duševní, též psychospirituální, újma je velice individuální, neboť vnímání lidí se velice liší. Odvíjí se od osobnosti oběti, její výchovy a rodinného zázemí atd.³⁵

---

³¹ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, str. 9

³² Tamtéž, str. 10

³³ MORILLAS FERNANDÉZ, David Lorenzo, Rosa María PATRÓ HERNÁNDEZ a Marta María AGUILAR CÁRCELES. *Victimología: un estudio sobre la víctima y los procesos de victimización*. Madrid: Editorial Dykinson S.L., 2011, s. 63

³⁴ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, str. 53

³⁵ Tamtéž, str. 57

Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizace představuje druhotné poškození oběti prostřednictvím jejího okolí, rodiny, přátel, orgánů činných v trestním řízení, médií, chováním obhájců, přístupem znalců, ale i samotného pachatele. I pachatel může mít na oběť po dokonání trestného činu vliv a může ji nadále viktimizovat. Základem sekundární újmy bývá frustrace z neuspokojení určitých potřeb, kterými jsou potřeba důvěry, potřeba získání informací a potřeba pocitu bezpečí. Příčiny rozděluje v knize M. Velikovské dle L. Čírtkové na strukturální, sociálněpsychologické a individuální. V případě, že se oběti nedostane požadovaného zacházení od všech zapojených subjektů, je možné očekávat, že bude způsobeno další sekundární poškození, jenž mají psychický charakter.³⁶

Terciální viktimizace

Podstatou terciální viktimizace se stávají trvalé změny psychiky a zapojení do společnosti po skutečnosti, kdy se člověk stal obětí trestného činu či jiné nežádoucí situace.³⁷ Lze tedy říci, že se oběť po prožití trestného činu, primární a sekundární viktimizace duševně změní a nejen že není schopna návratu do společnosti, ale též rezignuje na své dosavadní ambice. Specifické rysy osobnosti člověka mohou po prožitém traumatu následně vést k chronické posttraumatické stresové poruše (PTSP), tedy až k trvalému poškození psychiky.³⁸

---

³⁶ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, str. 72

³⁷ SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003, st. 28

³⁸ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2016, str. 83

5 Kyberšikana

Rovněž známá jako počítačová šikana, kybernetická šikana nebo cyberbulling. Jedná se o jednu z forem psychické šikany, se kterou je neodmyslitelně spjata. Kyberšikana má mnoho definic, neboť jde o poměrně nový a dynamicky se vyvíjející jev. Je to záměrné, opakující se násilné chování, aplikované prostřednictvím moderních komunikačních zařízení, především prostřednictvím mobilního telefonu a internetu.³⁹

Téměř všichni mají alespoň jeden účet na jedné ze sociálních sítí. Na těchto sítích vlastní každý vytvořený účet, do kterého se přihlašuje pomocí uživatelského jména a hesla. Aby mohl být účet vytvořen, je nutné zadat pár osobních údajů, které mohou být lehce zneužitelné. Řeč je o údajích typu – jméno, příjmení, datum, měsíc a rok narození, pohlaví, bydliště, emailová adresa a telefonní číslo. Ač by měl každý tyto základní osobní informace vyplnit podle pravdy, na internetu je k nalezení mnoho falešných profilů, jejichž důvodem založení je navázání kontaktu s osobou, která spadá do zájmové skupiny agresora. Agresorem nemusí být jen někdo ze spolužáků, ale i z řad dospělých lidí. Proto je velice důležité, aby byl kladen důraz na šíření informací o rizicích a prevenci kyberšikany.

Šikana může mít různý začátek - úmyslný nebo neúmyslný. Kyberšikana může vzniknout výsledkem toho, že je špatně odhadnuta situace či duševní stav druhého, a ten díky způsobenému chování může cítit bolest. Úmyslný útok způsobují lidé, kteří chtějí cíleně ublížit a plně si uvědomují důsledky svého jednání.⁴⁰

„Virtuální komunikace navíc nabourává představu o tom, jak probíhá komunikace mezi lidmi, jak se vytváří mezilidské vztahy a řeší problémy. Ve virtuálním světě je velmi jednoduché se s někým seznámit, komunikovat s ním tak dlouho, jak chci a o čem chci, a v případě problémů komunikaci bez následků ukončit. Ve skutečném světě to tak jednoduše nefunguje, vše je otázkou kompromisů. Pokud se jedinec naučí jen tento „snadný model virtuální komunikace“, ve skutečném světě s ním pravděpodobně nevystačí. Zklamání z nevydařených reálných vztahů ho opět přivede k počítači, kde si tyto nezdary může kompenzovat. Přidává se tak k potenciálně rizikové skupině, ze které se velmi často stávají oběti kyberšikany.“⁴¹

³⁹ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, str. 83 - 84

⁴⁰ Co je ICT? *Zkus IT* [online]. Praha: Zkus IT o.s., 2010 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <<http://www.zkusit.cz/proc-zkusit/co-je-ict.php>>

⁴¹ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. Co je kyberšikana? E-bezpečí [online]. 2008, 1 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/17->

Ač je kyberšikana jen specifickou formou klasické šikany, v několika bodech **jsou odlišné:**

Anonymita

Jak již bylo zmíněno, při vytváření účtu by měly být zadávány pravdivé údaje. Agresor samozřejmě nechce, aby byla známa jeho skutečná identita, a proto si vytvoří novou. Agresor má možnost zůstat skrytý díky přezdívce, falešné emailové adrese, telefonnímu číslu a datu narození. Z tohoto důvodu se oběť ve většině případů nedozví, kdo ji šikanoval.

Pro vybrané sociální sítě musí uživatel splnit požadovaný věkový limit, například u sociální sítě Facebook.com se jedná o dosažení dvanácti let. Děti, které mají přístup k informačním a komunikačním technologiím, chtějí jejich funkce využívat plnohodnotně jako lidé v jejich okolí.

Anonymita může být jen zdánlivá. S potřebnými znalostmi a využitím správné technologie je možné odhalit útočnickovu identitu, nebo alespoň dohledat a určit polohu zařízení, ze kterého útočník jedná.⁴²

Proměna agresora

Ve virtuálním světě nezáleží na věku, pohlaví, síle, postavení v sociální skupině ani úspěšnosti útočníka nebo oběti ve společnosti. Původcem kyberšikany může být každý, kdo má potřebné znalosti informačních a komunikačních technologií, tedy i fyzicky slabý jedinec. Z toho vyplývá, že pro kyberšikanu je typická mocenská nerovnováha.

Výzkumy ukazují, že útočníci tráví více času na internetu, a to bez dohledu rodičů, kteří v téměř absolutní většině nemají ponětí, k čemu internet jejich děti používají. Útočníci bývají častěji mužského pohlaví než ženského. Také se spíše jedná o osoby s nízkou sociální úrovní. Pachatelé kyberšikany jsou obvykle původci tradičního šikánování. *„Zajímavý je poznatek, že kyberútočníci bývají často také sami oběťmi kyberšikany nebo jejími pozorovateli. Tento poznatek byl zjištěn na základě výzkumu Univerzity Antverpy (2005-2006), Li (2007), Dehue (2008).“⁴³*

---

cojkybersikana?fbclid=IwAR0ftKFQ9nMWV8KanCl_oxLevEXxadvGIyPRfbtvau9Nck27Yb6AGNmr KB8>

⁴² VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 94

⁴³ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. Co je kyberšikana? E-bezpečí [online]. 2008, 1 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevvy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/17->

Proměna oběti

Obětí klasické šikany je „outsider“ neboli člověk nevýznamný a vyřazený ze společnosti. Není to pravidlem.

Ve školním prostředí je možné uvést příklad, že chlapec je šikanován chlapci z vyššího ročníku. Fyzicky se nedokáže bránit kvůli početní převaze a nedostatku sil. Mladší chlapec si vytvoří profil na sociální síti, kde se vydává za dívku jejich věku. Po získání jejich důvěry a intimních informací může tyto konverzace zveřejnit.⁴⁴

Jednosměrná komunikace

Agresor oběť napadá a nevidí její reakci. Agresor tedy jedná bez empatie a nemá příležitost, aby si uvědomil důsledky svého jednání. Tato vlastnost komunikace je tedy jednou z hlavních příčin, proč agresor své útoky opakuje a zesiluje jejich intenzitu.

Místo a čas

V případě klasické šikany „tváří v tvář“ je jisté omezení. Odehrává se například jen ve škole po dobu nutné přítomnosti ve školním zařízení. Jediným limitem kyberšikany je připojení na internetovou síť a poté již není ničím omezována. Agresor oběť zastihne vlastně kdykoliv a kdekoliv. Příčinou toho je, že mladí jedinci, děti, mají potřebu být stále online – tím se z nich stává *generace always on*.⁴⁵ Oběť pomalu, ale jistě, kvůli neustálým útokům agresora, ztrácí pocit bezpečí i na místech, kde se dříve cítila v bezpečí – doma.

Kyberšikana nemusí být vždy opakovaná. Stačí, když agresor vyvěsí na internetu fotku nebo video oběti. Uživatelé, kteří jej viděli, si ho uloží a rozšíří dál. Nátlak se může opakovat ve vlnách v řádu měsíců či let. Tím je oběť zraňována stále dokola s vidinou, že není cesty ven.

Kontrola

Kyberšikana znesnadňuje kontrolu na útoky jak ze strany rodičů, tak i školy. Hlavním důvodem je, že kyberšikana nemá na rozdíl od klasické šikany jasně projevitelné znaky, a proto si rodina ani škola nemusí ničeho všimnout.

---

cojekyllbersikana?fbclid=IwAR0ftKFQ9nMWV8KanCl_oxLevEXxadvGIyPRfbtvau9Nck27Yb6AGNmr KB8>

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 94

⁴⁵ ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada), str. 21

Agresor má na internetu nad obětí plnou kontrolu. Při šikaně se může oběť pokusit o útěk. Na internetu tato možnost není možná.

5.1 Typy kyberšikany

Kybergrooming

Groomeři jsou uživatelé internetových komunikačních prostředků, kteří tyto prostředky využívají k navázání dostatečně důvěrných vztahů se svými oběťmi. Poté se agresor snaží oběť vylákat na osobní schůzku. Cílem schůzky bývá pohlavní zneužití či znásilnění oběti.

S tímto typem kyberšikany je zapotřebí spojit pojem sexuální predátor. Jedná se o osobu, která se svoji vytipovanou oběť snaží za účelem získání důvěry zahrnout milými lichotivými komplimenty, dárčky, nebo dokonce i penězi.⁴⁶

Velice přesnou ukázkou v praxi se podařilo zpracovat českému filmovému režisérovi Vítu Klusákovi ve filmu *V síti*, který se do kin dostal 27. února 2020. Film je dostupný ve třech verzích: od dvanácti, patnácti a osmnácti let.

*Nejznámější případ v ČR představuje zneužití 21 chlapců deviantem a groomerem Pavlem Hovorkou, za které byl v roce 2009 odsouzen k 6,5 roků vězení.*⁴⁷

Kyberstalking

Znamená sledování v kyberprostoru. Pronásledování probíhá přes SMS zprávy, emailem nebo v chatech na různých sociálních sítích. Oběť pachatele často zná, protože se jedná o někoho z okolí známých lidí. Pachatelem bývá ve většině případů například bývalý partner/partnerka nebo odmítnutý či zrazený kamarád. Není ale vyloučené, že pachatel je neznámý a svou oběť si vyhledl na internetu náhodou.

Kyberstalking může být spojen i s vydíráním, jehož součástí může být i fyzické ohrožení. Není lehké toto chování rozeznat od kyberharašení, hranicí se zde určuje moment, kdy se oběť začne obávat o své fyzické bezpečí.⁴⁸

Flaming

---

⁴⁶ SOKOL, P. *Čo je "grooming" a kto je sexuálny predátor?* [online]. Slovensko: Stalosato.sk, 2020 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <<https://www.stalosato.sk/co-je-grooming-a-kto-je-sexualny-predator/>>

⁴⁷ Šikana. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ikana>>

⁴⁸ ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada), str. 26

Nepřátelské chování na internetu, kterým se pachatel snaží vyvolat agresivní diskuzi nebo hádku. Někteří uživatelé tyto hádky rádi vyvolávají sdílením nenávistných textů, extrémistických názorů, či urážením ostatních účastníků.⁴⁹

Happy slapping

Jedná se v podstatě o nový druh kyberšikany vzniklý v Británii. V překladu „happy“ – šťastný, veselý a „to slap“ – fackovat. Tento jev vznikl v britském metru. Původní forma vypadala tak, že byl napaden neznámý kolemjdoucí jedincem či skupinou mladých lidí. Celou situaci zároveň jeden ze skupiny natáčel a nahrávku poté zveřejnil na internetu.

Účelem pachatelova jednání je se na oběti dopustit fackování a spolupachatelé tento útok natáčejí. Video je později sdíleno na sociálních sítích.⁵⁰

5.2 Agresor kyberšikany

Výhody

Kyberšikana má pro velkou část agresorů mnoho výhod. Inteligentní a opatrný pachatel se může stát nepolapitelným. Vzhledem k odbourávání rozdílu fyzické podstaty kyberšikana otevírá pole i těm, kteří ve skutečném světě nedisponují fyzickou silou nebo skupinou oblíbených přátel. Pachatel může být jakékoliv věkové skupiny.

Rizika

Při nerozumném jednání nebo při souhře okolností, jež mohou vést k odhalení, se kyberšikana stává velice nebezpečnou i pro jejího pachatele. Velkým problémem bude pro pachatele, když na domluvenou schůzku přijde oběť s doprovodem (kamarádka, sourozenec či rodič) a nejhorší možnou situací se stane nahraná schůzka. Rodiče nebo někdo z kamarádů pachatele odhalí a pro případné další řešení pořídí fotografický záznam.

5.3 Oběť kyberšikany

Stejně jako u pachatele, ani u oběti nezáleží na fyzických předpokladech, jako je fyzická síla, pohlaví, věk či postavení v sociální skupině nebo ve společnosti. Z těchto uvedených parametrů je jasné, že kdyby se obě strany potkaly ve skutečném světě, nikdy

⁴⁹ ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011, str. 35

⁵⁰ ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada), str. 27

by mezi nimi nemuselo dojít k žádnému konfliktu. Kyberšikana může být navazujícím stadiem. Oběť se zprvu stane předmětem tradiční šikany a po nějakém čase ji pachatel rozšíří i do kyberprostoru.

Nejčastějšími oběťmi jsou:

- děti a mladiství;
- hlavně dívky a ženy;
- ve věku 11 – 17 let;
- osoby osamělé, vyhledávající pozornost, s pocitem nenaplněné lásky;
- osoby neznalé či nepoučené varováním o rizicích na internetu;
- bez sebeúcty či sebevědomí;
- rozumově slabší jedinci;
- senioři.⁵¹

---

⁵¹ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: Příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY. 1. vyd. 2010, str. 14

6 Právní rámec problematiky šikanování

Současná právní úprava pojem šikana ani šikanování nepoužívá. Stání zástupci, obhájci, policisté a další členové výkonu trestního řízení se s tímto označením specifického chování setkávají často. Postižitelnost pachatele nastává tehdy, pokud jednání naplňuje skutkovou podstatu trestných činů, jako například omezování osobní svobody, ublížení na zdraví, vydírání, rasově motivované skutky, krádež, znásilnění či pohlavní zneužívání. Aby bylo agresorovo jednání stíhatelné, je nutné prokázat úmysl ublížit a stanovit míru nebezpečnosti pro společnost.

V případě, že agresorem byla osoba mladší patnácti let, postupuje se podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Osoba mladší patnácti let není trestně odpovědná, a tak ji podle tohoto zákona soudce může uložit jedno z doporučení: dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve střediscích výchovné péče, ochrannou výchovu.⁵²

U osoby ve věku patnácti až osmnácti let se soudce rozhoduje podle stejného zákona, ale s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost osoby. Je-li prokázáno, že mladistvý nebyl v době spáchání trestného činu dostatečně rozumově a mravnostně vyspělý a neuvědomoval si protiprávnost jeho činu, není možné, aby byl trestně odpovědný. U mladistvých nazýváme trestný čin proviněním. Jestliže trestnost činu způsobeného mladistvým nedosáhla horní hranice pěti let a mladistvý dobrovolně napravil následek svého činu, či se o to alespoň pokusil (v tomto případě například omluva, očištění před veřejností), a čin neměl trvale nepříznivé následky, jeho trestnost zaniká. U mladistvých soudce vybírá z opatření výchovného, ochranného a trestního. Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy, a předcházení dalšímu páčání provinění.⁵³

---

52 Šikana. Policie ČR [online]. Policie ČR, 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <<https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>

53 Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. 22. verze. Česká republika: Parlament ČR, 2003

Po dovršení 18 let věku jsou osoby plně trestně odpovědné a jejich skutky se projednávají běžným způsobem s danou trestnou sazbou u jednotlivých trestných činů.⁵⁴

Na potřebu komplexního řešení šikany reagovalo Ministerstvo školství, které vymezilo problematiku šikany v metodickém pokynu MŠMT č. 28 275/2000-22. Metodický pokyn MŠMT definuje šikanu takto: „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“⁵⁵

Činy, související s šikanou a kyberšikanou jsou k dohledání v trestním zákoně číslo 40/2009 Sb. Jedná se například o následující činy:

HLAVA I

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ

Díl 3

„§ 158

Rvačka

(1) Kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena těžká újma na zdraví.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena smrt.

---

⁵⁴ Šikana. Policie ČR [online]. Policie ČR, 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <<https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>

⁵⁵ Šikana. ŠIKANA [online]. Tábor: Kancelář ligy lidských práv, 2002 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.sikana.org/clanky_soubory/sikana.html>

HLAVA II

TRESTNÉ ČINY PROTI SVOBODĚ A PRÁVŮM NA OCHRANU OSOBNOSTI, SOUKROMÍ A LISTOVNÍHO TAJEMSTVÍ

Díl 1

Trestné činy proti svobodě

§ 171

Omezování osobní svobody

(1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy,

d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo

e) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 173

Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu (§ 312d) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f).

(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

Díl 2

Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

§ 184

Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

HLAVA III

TRESTNÉ ČINY PROTI LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI V SEXUÁLNÍ OBLASTI

§ 185

Znásilnění

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§ 186

Sexuální nátlak

(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) na dítěti, nebo

b) nejméně se dvěma osobami.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(7) Příprava je trestná.⁵⁶

6.1 Organizace a webové stránky pro pomoc obětem

Linka bezpečí

Cílem je poskytování kvalitní a snadno dostupné pomoci pro děti a studenty, kteří se každodenně potýkají s náročnými situacemi, starostmi a problémy. Prostřednictvím telefonů, chatu či emailů zajišťují poradenství a krizovou intervenci.

Více informací na www.linkabezpeci.cz.

Bílý kruh bezpečí

Obdobná služba jako Linka bezpečí. Poskytují odbornou, diskrétní a bezplatnou pomoc obětem trestných činů. Tým se skládá z odborně způsobilých psychologů a poradců, kteří žadatelům sdělují potřebné informace, nezbytné následující kroky či jiné doplňkové služby.

Více informací na www.bkb.cz.

Pedagogicko-psychologické poradny

Instituce patřící ke školským poradenským zařízením. Jsou zřizovány v každém regionu. Jejich účelem je poskytování odborné péče pro děti ve školním věku, například s poruchami učení, výchovnými problémy či vztahy mezi vrstevníky.⁵⁷

Projekt E-Bezpečí

Jedná se o celorepublikový projekt, který se zaměřuje na prevenci, vzdělávání a osvětu pro děti trávící volný čas v online světě. Upozorňuje na rizikové chování na internetu a jejich představa je vytvořena na základě skutečných případů. Je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>

⁵⁷ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5, str. 133

Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi. Mezi cílové skupiny projektu E-bezpečí patří žáci a studenti (od 1. stupně ZŠ), učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté (městská policie, Policie ČR), manažeři prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci OSPOD a v neposlední řadě také rodiče.⁵⁸

Sociální pracovníci a sociální kurátoři

Jde o pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí a mladistvých (OSPOD). Pracoviště mají na městských nebo obecních úřadech. Jejich cílem je řešit výchovné problémy dětí a mladistvých, související převážně s trestnou činností. Na tyto pracovníky se může obrátit rodič sám nebo tuto možnost doporučí škola. Úkolem je podpora rodiny a nalezení efektivního řešení vzniklého problému.⁵⁹

---

⁵⁸ KOPECKÝ, K. *Projekt E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>>

⁵⁹ VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, str. 134

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Kazuistika

Následující rozhovory byly provedeny s chlapcem ze základní školy a slečnou ze střední školy. Oba vypráví své zážitky z období docházky na základní škole. Oběma autorka vysvětlila důvod setkání, ujistila, že jejich identita zůstane v anonymitě a sdělila, že jména v příběhu budou pozměněna.

7.1 Kazuistika č. 1

„Vše to začalo, už když jsem nastoupil do první třídy na základní škole. Ve třídě jsem měl spolužáka Tomáše. Tomáš se mi ze začátku posmíval, že nosím brýle. Když viděl, že mě jeho chování a posměšky trápí, občas mi začal házet penálem, schovával mi bačkory.

Později už mě začal i bouchat a to už jsem se začal bránit. Takže když mě bouchl, oplatil jsem mu to tak, aby už mě nechal na pokoji. Jenže i když jsem se bránil, a dopadlo to úspěšně, stejně to později zase zkoušel a já jsem se zase musel bránit. Postupně mu začalo docházet, že mě nepřepere, a tak se na to naštěstí vykašlal.

Asi od druhé třídy, když se o tom dozvěděla máma, volala několikrát do školy, kde jí pan ředitel slíbil, že to vyřeší. Nic se nedělo. Stejný problém měly s Tomášem i jiné děti a jejich rodiče také volali řediteli. Když máma šla jednou za mnou na trénink, kde potkala Tomáše, snažila se mu rozumně domluvit. Také se nic bohužel nezměnilo. Po pár dnech nám přišel od Tomášovy maminky dopis, že pokud ho bude má maminka znovu „obtěžovat“, půjde s tím na policii, protože jejich Tomášek nikdy nikomu neubližoval.

Nejvíce mě mrzelo, že i když nám škola řekla, ať přijdeme za učiteli s jakýmkoliv problémem ohledně šikany, pomohou nám ho vyřešit. Když za nimi má maminka šla, nic se bohužel nedělo. Ptal jsem se dlouho proč. Proč nikdo neřešil, že jsem se bál chodit do školy a připadal si, že je se mnou něco špatně. Je smutné, že jeho chování skončilo až ve chvíli, kdy jsem byl dost silný na to, abych se uměl bránit jeho napadání a posměškům.“

7.2 Kazuistika č. 2

„Na začátek bych chtěla říci, že jsem nebyla obětí ani agresorem. Jenom jsem se koukala. Začalo to, když k nám do třídy nastoupil nový kluk, David. Přestoupil k nám

z jiné školy. To, že ho tam šikanovali, jsme se dozvěděli až po nějakém čase. David byl menší než ostatní, velmi hubený, nosil slepené brýle a z jeho oblečení a věcí bylo poznat, že je ze slabší rodiny. Oblečení nebylo například v jeho velikosti, bylo staré, někde i roztržené a sešité. Mně je jedno, kdo co nosí. Ostatní, oblíbenci třídy, to viděli jinak. Nejdřív se Davidovi posmívali a dávali mu přezdívky. Nepřišlo mi to zas tak zvláštní, vždyť i já měla své. Po nějaké době ho začali strkat, podrážet nohy, při sedání šoupat židli, házet si s jeho věcmi atd. Občas už zoufalstvím, bezmocí a nechápáním, proč si ho vybrali, brečel. Když už to bylo každý den a vy každý den vidíte, jak je někdo tak na dně, že dennodenně pláče, to už není sranda. A v tu dobu jsem si začala něco uvědomovat. Vážně je mojí největší prioritou být mezi oblíbenými, bavit se s nimi, ale zároveň být jako oni? Chci být ve skupině, která ruinuje psychické zdraví vybraných lidí? Ne! Začala jsem se jich ptát, proč to vlastně dělají a jestli jim nevadí, že mu tím ubližují. Prý je to sranda a zaslouží si to. Nevěděla jsem, co na to mám říct. Jak si někdo může zasloužit utrpení proto, že jeho rodiče z jakýchkoliv důvodů nemají tu možnost mu obstarat nejnovější telefon, boty od drahých značek nebo módní oblečení? Začala jsem nad tím přemýšlet. Opravdu jsme se jako lidstvo dostali do bodu, že je všem jedno, jakou má člověk osobnost, jaké má vlastnosti. Nezáleží tedy, jestli je někdo hodný, laskavý, jestli by to byl ten nejlepší kamarád. Záleží na tom, jak je oblečený, jak vypadá, a takový prostě je. Super. Bylo mi z toho uvědomění hrozně a už jsem takhle nechtěla pokračovat. Nechtěla jsem být někdo, kdo bude přihlížet. Začala jsem se od skupiny odtahovat. Sedat si na obědě jinam. Věřila jsem, že ti, co mě mají rádi i s mými názory, přijdou. Víš, kolik jich přišlo? Čtyři kamarádky ze skupiny dvaceti lidí. Jedna z nich se nedokázala rozhodnout, jestli je pro ni důležitější být s oblíbenou skupinou, nebo být se mnou a snažit se být o něco lepší. Se zbytkem holek jsme si udělaly svoji skupinu. Dělaly jsme si ze sebe srandu, ale jen do přijatelné míry. No a jak jsme dopadly? Dodnes se s jednou bavíme a já nelituji svého rozhodnutí. S odstupem času a zkušenostmi se už ani nebojím někoho se zastat, i když vím, že na sebe převezmu útočnickovu pozornost. Víím, že ulevím oběti a že agresorovi, jak se říká, srazím hřebínek. Nedělám to proto, abych někomu ublížila, ale aby si uvědomil, že záleží i na ostatních a vše se dá řešit i neagresivní formou.“

8 Dotazníkové šetření

Praktickou část postavila autorka bakalářské práce provedeném dotazníkovém šetření, které bylo aplikováno na žácích základní školy na Praze 8 (dále jen „ZŠ“), a studentech střední školy na Praze 8 (dále jen „SŠ“). Obě školy vyslovily přání nezveřejňovat svůj konkrétní název, a proto tyto názvy nejsou v celé bakalářské práci zmiňovány. Dotazníkového šetření se zúčastnila 9. třída základní školy a 3. ročník střední školy. Celkově na autorkou sestavený dotazník odpovědělo čtyřicet devět dětí, dvacet devět žáků a dvacet studentů. Grafy s výsledky odpovědí jsou označeny zkratkou ZŠ a grafy s výsledky odpovědí ze střední školy jsou označeny zkratkou SŠ. Odpovědi jsou u každé otázky porovnávány z obou škol.

Dotazník je sestavený z dvaceti sedmi otázek, z nichž je zhruba polovina postavena na výběr ze dvou či více možností a druhá polovina otázek je otevřená. Otázky byly vytvořeny ze stanovených hypotéz, jež jsou znázorněny v následující kapitole *8.1. Stanovení hypotéz.*

8.1 Stanovení hypotéz

Hypotéza č. 1: Více jak polovina dotazovaných zažila šikanu nebo kyberšikanu.

Tato hypotéza má za cíl zjistit, zda dle autorčina názoru již více jako polovina žáků a studentů zažila šikanu v jakékoliv formě. Na výsledek se zaměřují otázky z dotazníku č. 5, 6 a 15.

Hypotéza č. 2: Projevům kyberšikany jsou vystaveni spíše studenti středních škol než žáci základních škol.

Tato hypotéza je postavena na přesvědčení, že přístup k informačním a komunikačním technologiím mají spíše studenti středních škol, než žáci škol základních. K tomu jsou zaměřeny otázky č. 15 a 16.

Hypotéza č. 3: Žáci a studenti vnímají, že má škola aktivní přístup k řešení a prevenci šikany.

Tuto hypotézu se autorka pokusí potvrdit otázkou č. 22. Zejména by ji mohli potvrdit či naopak vyvrátit žáci nebo studenti, jež se s problematikou šikany a kyberšikany setkali a obrátili se s žádostí o pomoc k vedení školy.

Hypotéza č. 4: Převážná část žáků a studentů má přehled o organizacích podporujících oběti šikany.

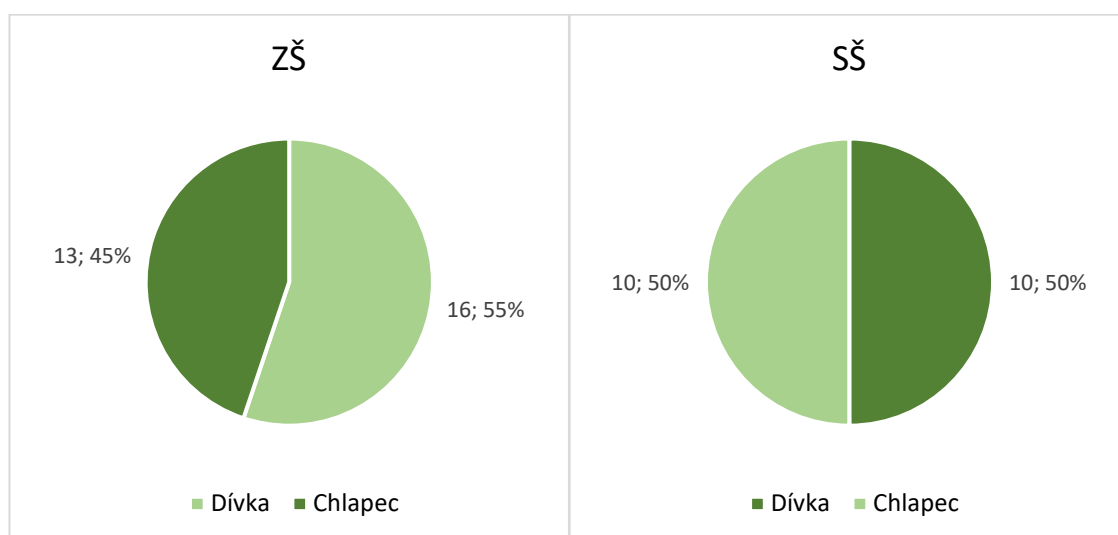
Znalost organizací podporujících boj proti šikaně u respondentů má za úkol zjistit otázka č. 24 a 25. Povědomí o těchto organizacích by měli žáci a studenti získat na přednáškách či u vedení školy.

8.2 Výsledky dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření se autorka rozhodla znázornit za pomoci grafů. Na každou z otázek neopovědělo všech čtyřicet devět respondentů, neboť se se situací zmíněnou v otázce nesetkali nebo se nechtěli vyjadřovat.

Otázka č. 1: Jsi dívka nebo chlapec?

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

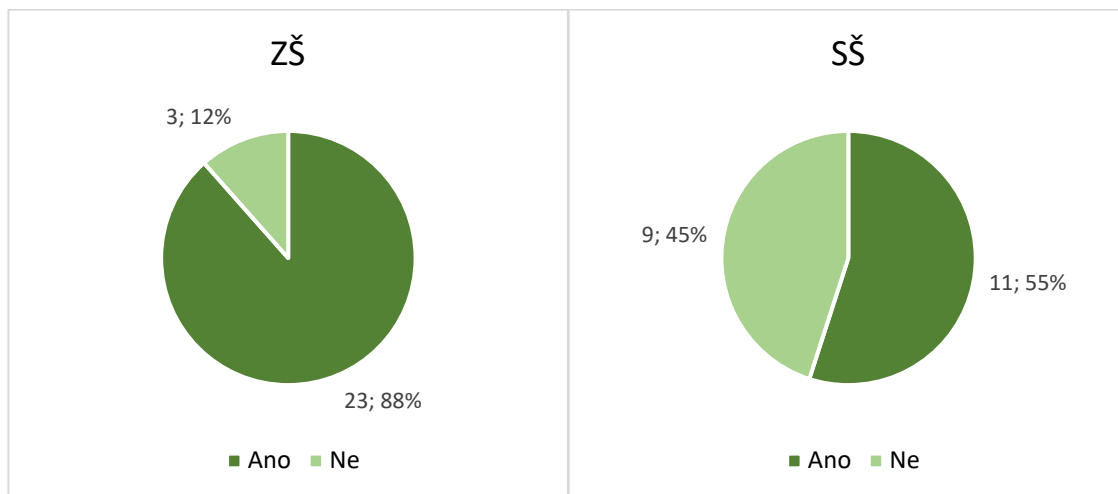

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Z odpovědí na první otázku vyplývá, že se výzkumu zúčastnilo 16 dívek; 55 %, a 13 chlapců; 45 %, ze ZŠ. Ze SŠ se zúčastnilo 10 dívek; 50 %, a 10 chlapců; 50 %.

Otázka č. 2: Chodíš rád/a do školy?

Graf č. 2: Vztah ke škole

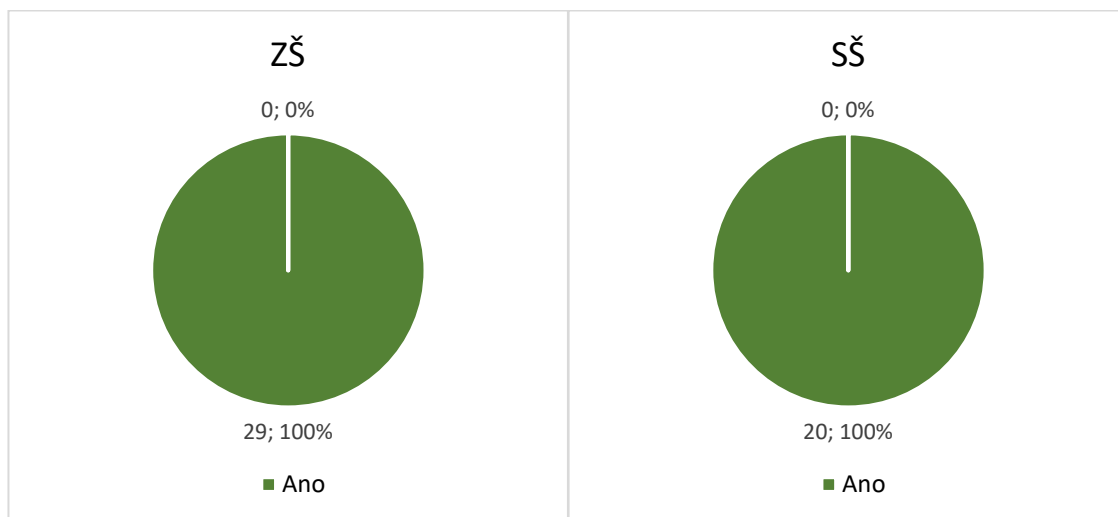

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Z druhé otázky lze říci, že velká většina žáků, 23; 88 %, navštěvuje školu rádo. Na střední škole jsou již čísla u odpovědi Ano menší, 11 studentů; 55 %. Znepokojující skutečností v tomto případě je, že 9 studentů; 45 %, do školy rádo nechodí.

Otázka č. 3: Máš ve škole kamarády?

Graf č. 3: Kamarádi

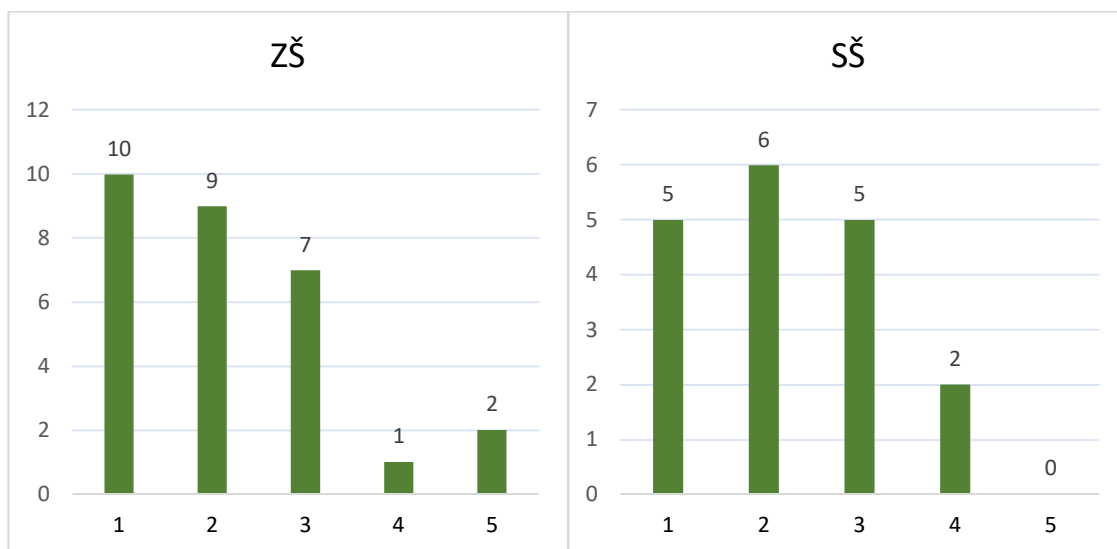

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Odpovědi na třetí otázku jsou velice potěšující, neboť z nich vyplývá, že 29; 100 %, žáků na základní škole a 20; 100 %, studentů na střední škole má ve svém kolektivu kamarády.

Otázka č. 4: Jaké máš se spolužáky vztahy? (hodnoceno jako ve škole, od 1-5)

Graf č. 4: Hodnocení vztahů

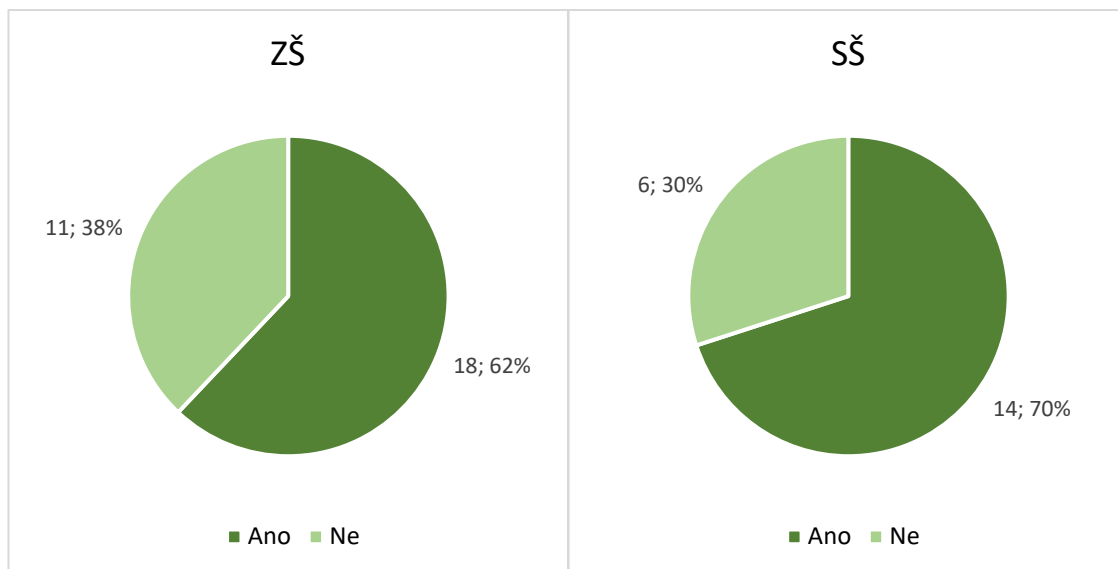
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Autorka se snažila zjistit, jak dotazovaní vnímají prostředí ve třídě se svými spolužáky. Rozhodla se pro toto hodnocení využít stupnici od jedné do pěti, aby děti mohly ohodnotit své vztahy jako ve škole. 10 žáků; 34 %, a 5 studentů; 25 %, by vztahy ohodnotili za 1, 9 žáků; 31 %, a 6 studentů; 30 %, zvolili 2, 7 žáků; 24 %, a 5 studentů; 25 %, se přiklonilo k hodnocení za 3, 1 žák; 3 %, a 2 studenti; 10 %, vnímají vztahy na úrovni 4 a 2 žáci; 7 %, mají s ostatními spolužáky špatné vztahy, a proto zvolili možnost za 5.

Otázka č. 5: Posmívali se ti někdy spolužáci, dávali ti legrační přezdívky nebo ti nadávali?

Graf č. 5: Posměch, legrační přezdívky a nadávky

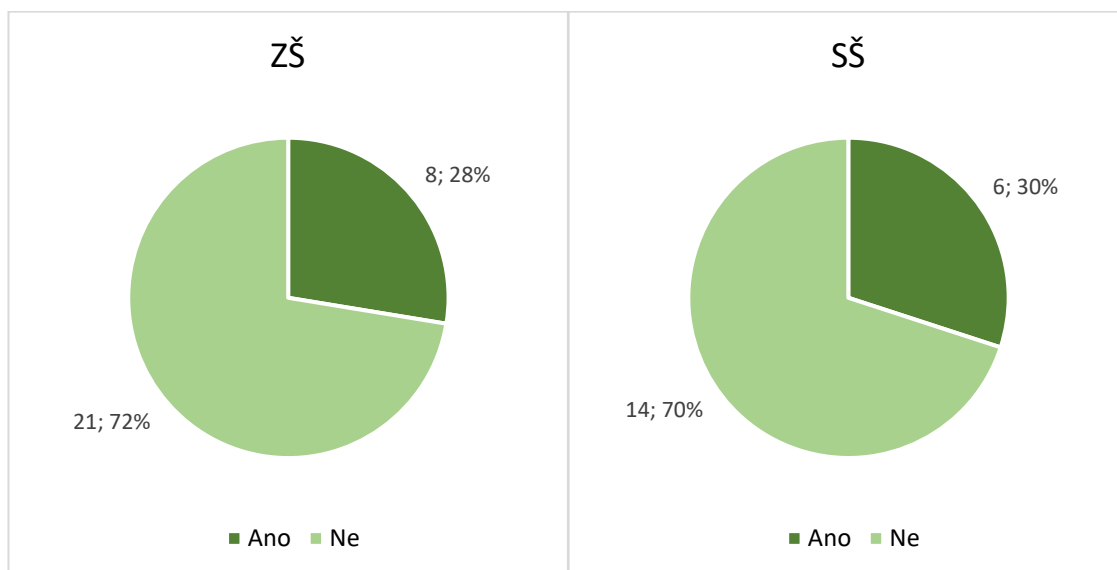

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Dle odpovědí z otázky číslo pět vyplývá, že 18 dětí; 62 %, ze ZŠ a 14 studentů; 70 %, ze SŠ se v období své školní docházky setkali s verbální šikanou, která se projevovala posmíváním, oslovováním legračními přezdívkami nebo nadávkami. Naštěstí se 11 žáků ZŠ; 38 %, a 6 studentů SŠ; 30 %, nikdy s posměšky neselekaly, či to tak nikdy nevnímaly.

Otázka č. 6: Ublížovali ti spolužáci někdy fyzicky?

Graf č. 6: Fyzické ubližování

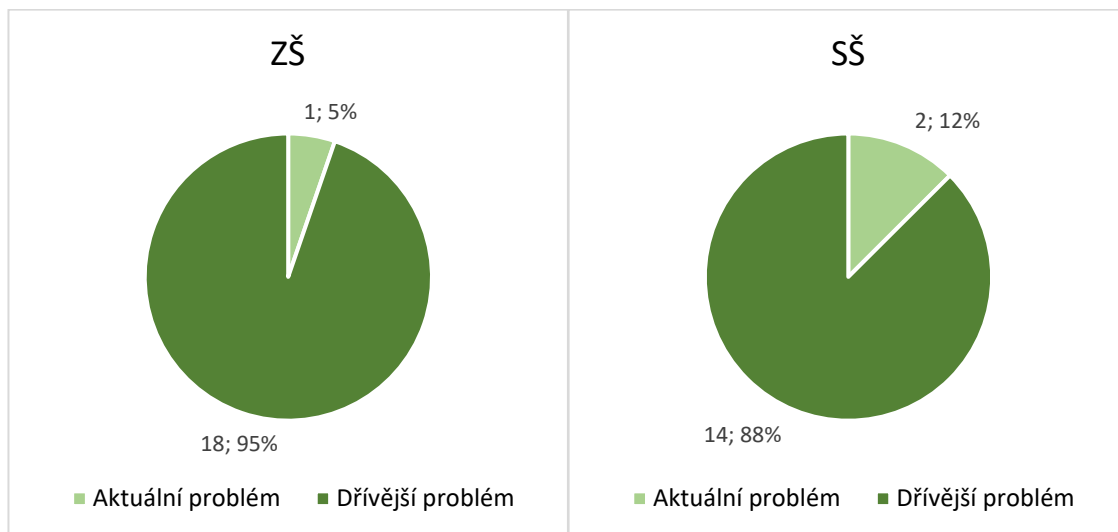

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Na rozdíl od páté otázky, která se zaměřovala na verbální projevy šikany, se otázka šestá snažila zjistit rozšířenost fyzických projevů šikany. Zatímco verbální projevy se dotknuly života více jak 50 % dotázaných ze ZŠ a SŠ, výsledky aktuálního grafu jsou příznivější. Pro 21 žáků; 72 %, a 14 studentů; 70 %, platí, že jim nikdy nebylo fyzicky ze strany spolužáků ubližováno. Na druhou stranu 8 žáků; 28 %, a 6 studentů; 30 %, označilo možnost Ano.

Otázka č. 7: Jedná se o současný problém nebo jsi se s tím setkal/a dříve?

Graf č. 7: Aktuálnost problému

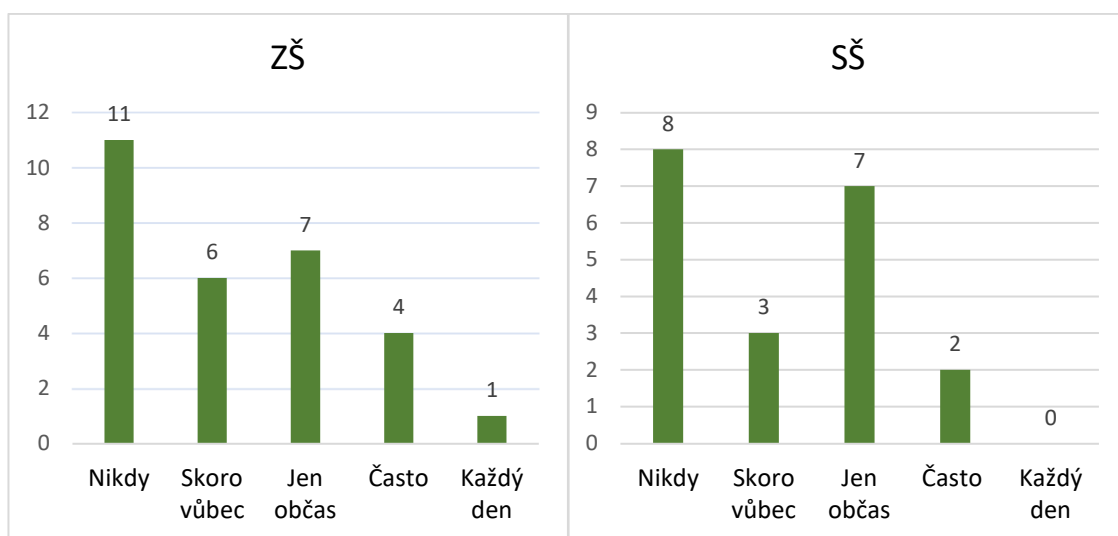

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Výsledky odpovědí sedmé otázky jsou vcelku potěšující, neboť 18 žáků; 95 %, ZŠ a 14 studentů; 88 %, SŠ se se šikanou setkalo v minulosti a dnes již žádné problémy nemají. Naopak 1 žák; 5 %, a 2 studenti; 12 %, se s nepříznivým jednáním potýkají aktuálně.

Otázka č. 8: Jak často se to dělo nebo děje?

Graf č. 8: Četnost

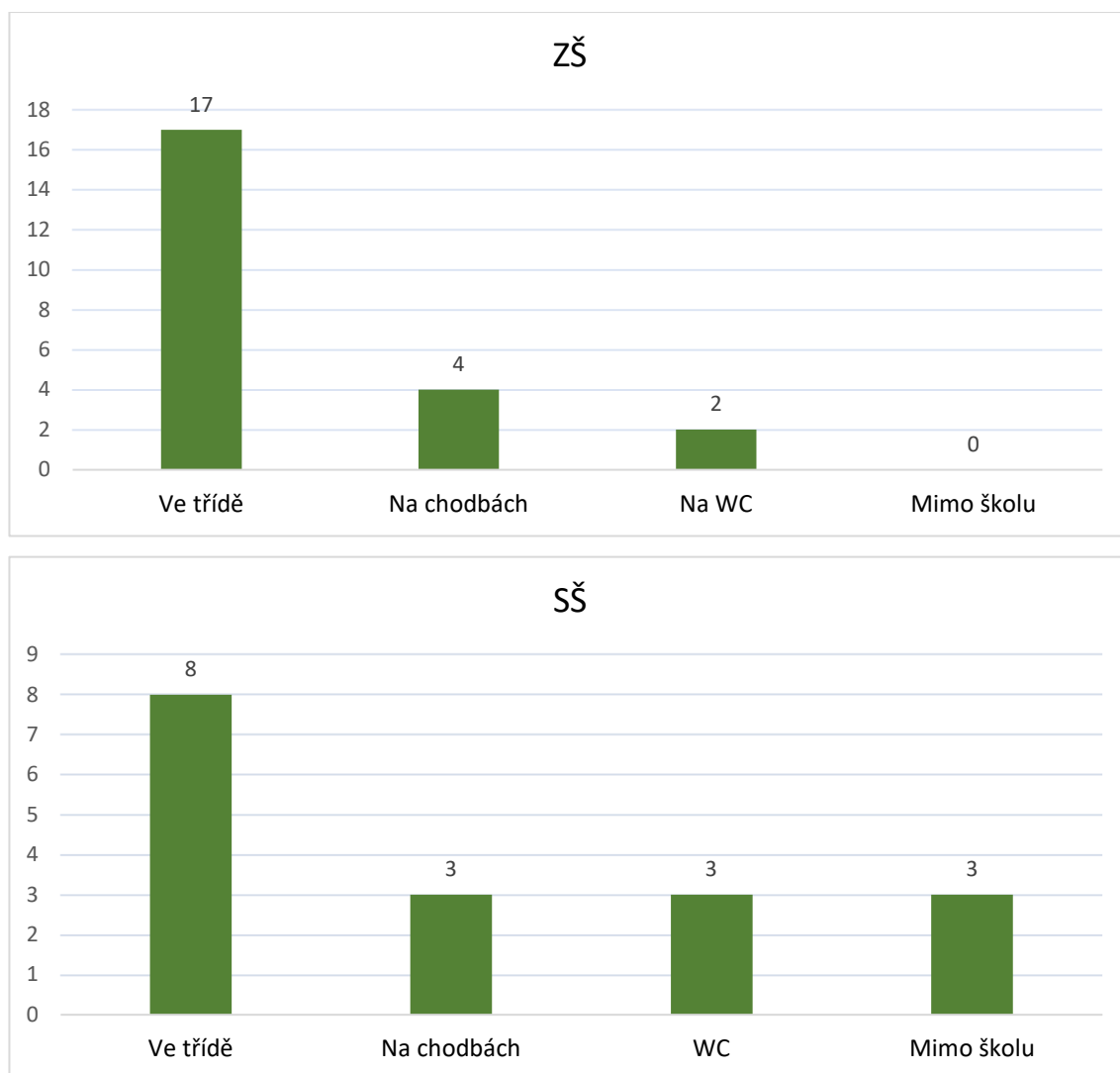
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Odpovědi z osmé otázky navazují na odpovědi z otázky číslo pět a šest. 11 žáků; 38 %, a 8 studentů; 40 %, odpovědělo, že se se šikanou nikdy neselekali, 6 žáků; 21 %,

a 3 studenti; 15 %, skoro vůbec, 7 žáků; 24 %, a 7 studentů; 35 %, jen občas, 4 žáci; 14 %, a 2 studenti; 10 %, často a 1 žák; 3 %, každý den.

Otázka č. 9: Kde se šikanování odehrává nebo odehrávalo?

Graf č. 9: Prostředí

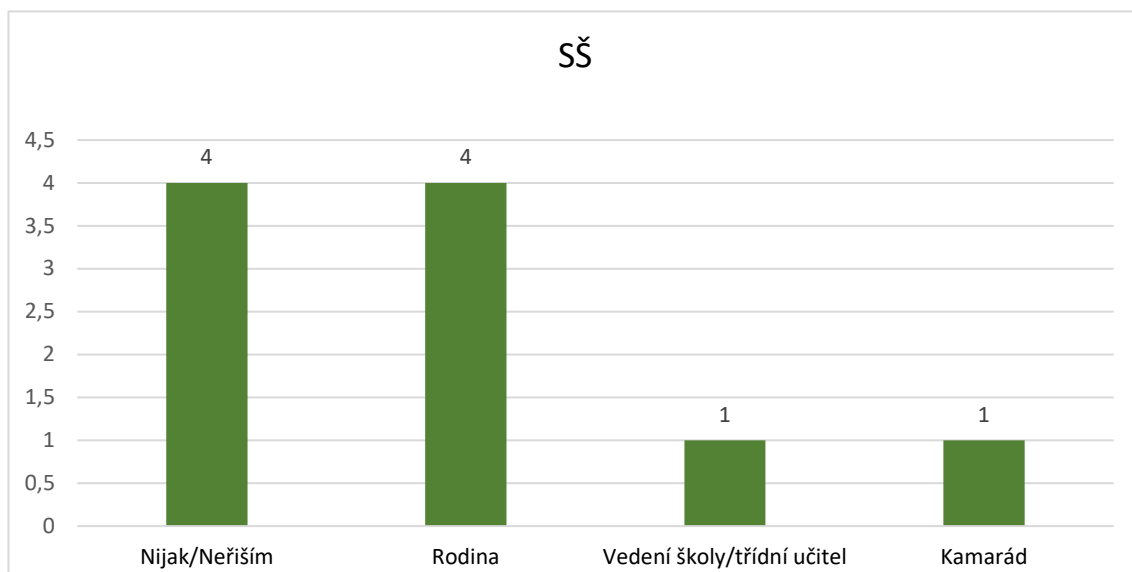
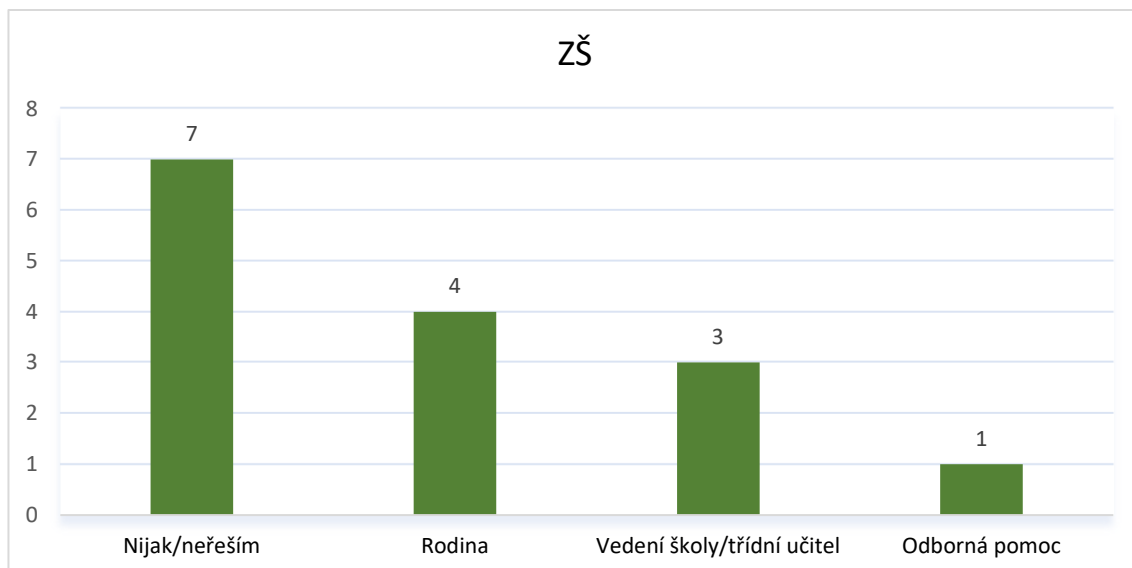
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Nejvíce volenou odpovědí se stalo šikanování odehrávající se ve třídě, které platí pro 17 žáků; 59 %, a 8 studentů; 40 %. Zde je tedy velice důležité aplikovat opatření, která by z prostředí ve třídě udělala klidné prostředí. Oproti tomu menší četnost lze pozorovat na chodbách, 4 žáci; 14 %, a 3 studenti; 15 %, na toaletách, 2 žáci; 7 %, a 3 studenti; 15 %, a u 3 studentů; 15 %, se šikanování odehrávalo mimo školní prostory.

Otázka č. 10: Pokud jsi se s šikanou setkal/a nebo se jedná o aktuální problém, řešíš ho?

Jak a s kým?

Graf č. 10: Řešení

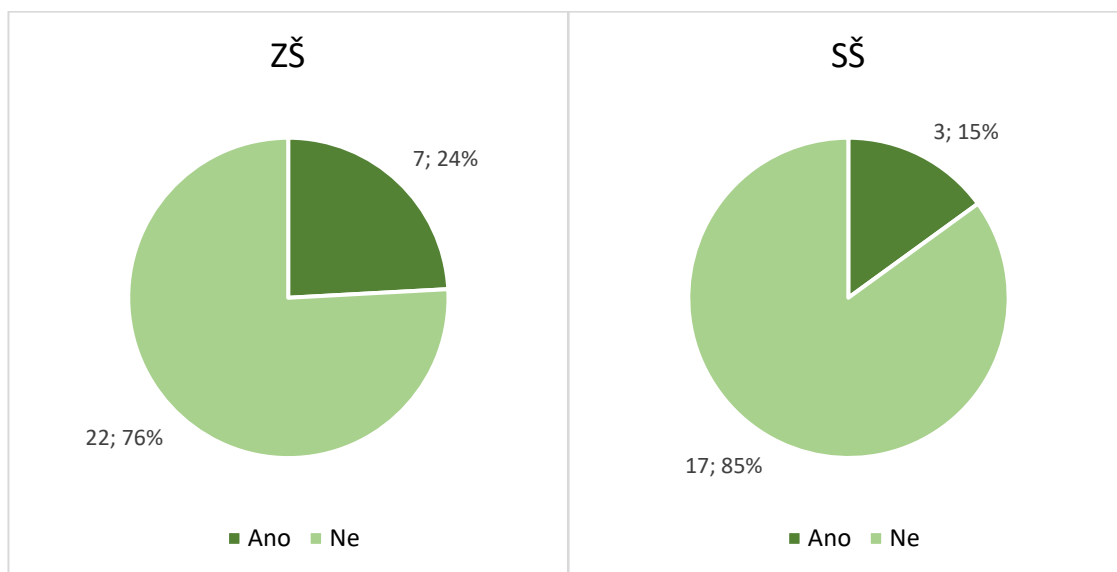

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

7 žáků; 24 %, a 4 studenti; 20 %, šikanu nikdy s nikým neřešili, buď protože se se šikanou nesetkali nebo neměli potřebu ji řešit. 4 žáci; 14 %, a 4 studenti; 20 %, se se svými problémy obrátili na pomoc v rodině, 3 žáci; 10 %, a 1 student; 5 %, požádali o pomoc třídního učitele či vedení školy, kterým je výchovná poradkyně či školní preventista. 1 student; 5 %, se svěřil svému spolužákovi, se kterým situaci následně vyřešili, a 1 žák; 3 %, své trápení sdělil rodičům, kteří se rozhodli pro odbornou pomoc.

Otázka č. 11: Znáš ve svém okolí někoho, kdo šikanuje jiné děti?

Graf č. 11: Povědomí o agresorech

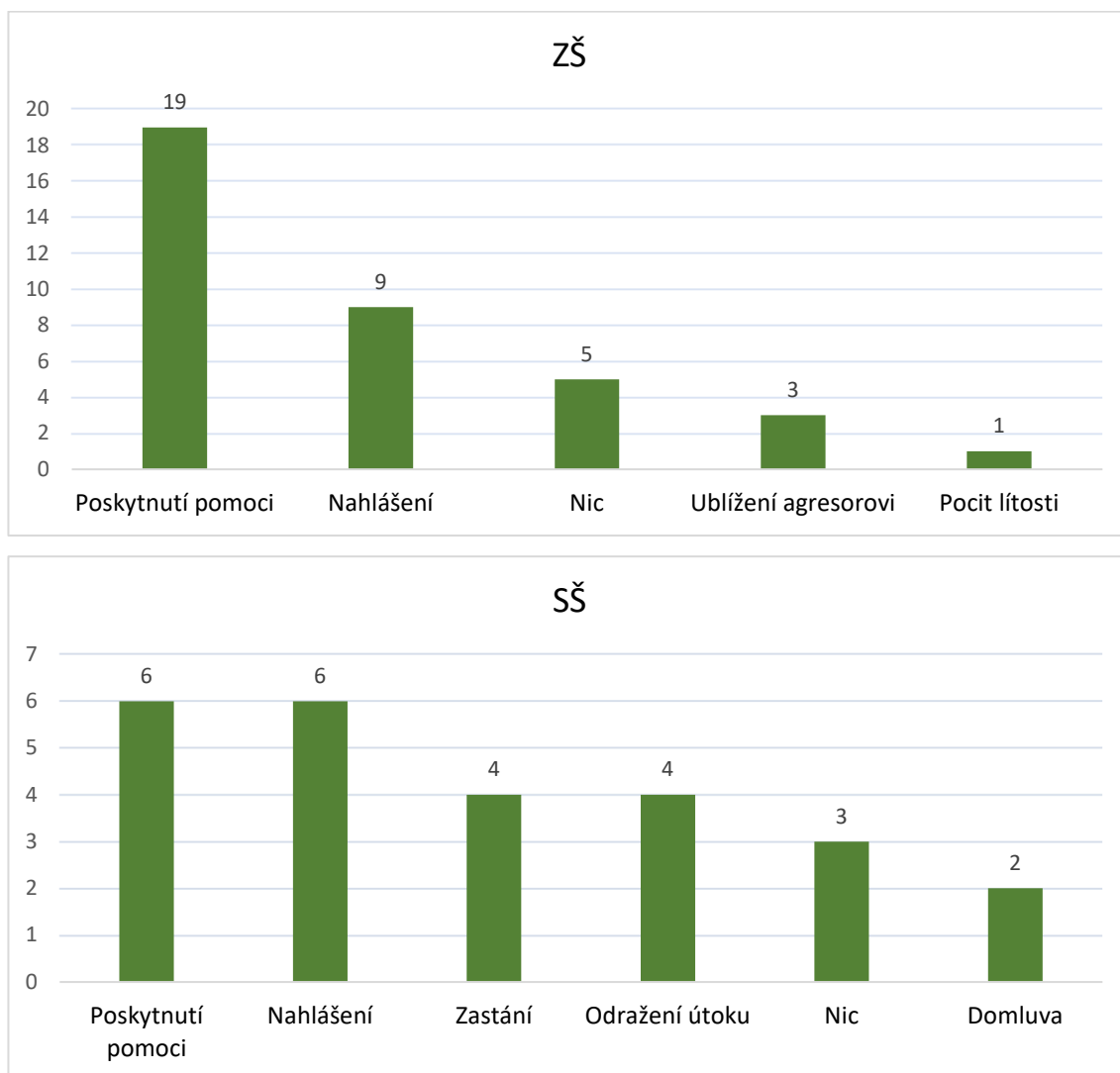

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Autorka se díky této otázce snažila zjistit, jestli se v jejich okolí nachází někdo, kdo ubližuje ostatním. Potěšující je, že 22 žáků; 76 %, a 17 studentů; 85 %, nikoho takového neznají. Bohužel 7 žáků; 24 %, a 3 studenti; 15 %, agresivního jedince ve svém okolí vnímají.

Otázka č. 12: Co by jsi dělal/a, kdybys viděl/a, jak někdo někomu ubližuje?

Graf č. 12: Reakce na šikanování

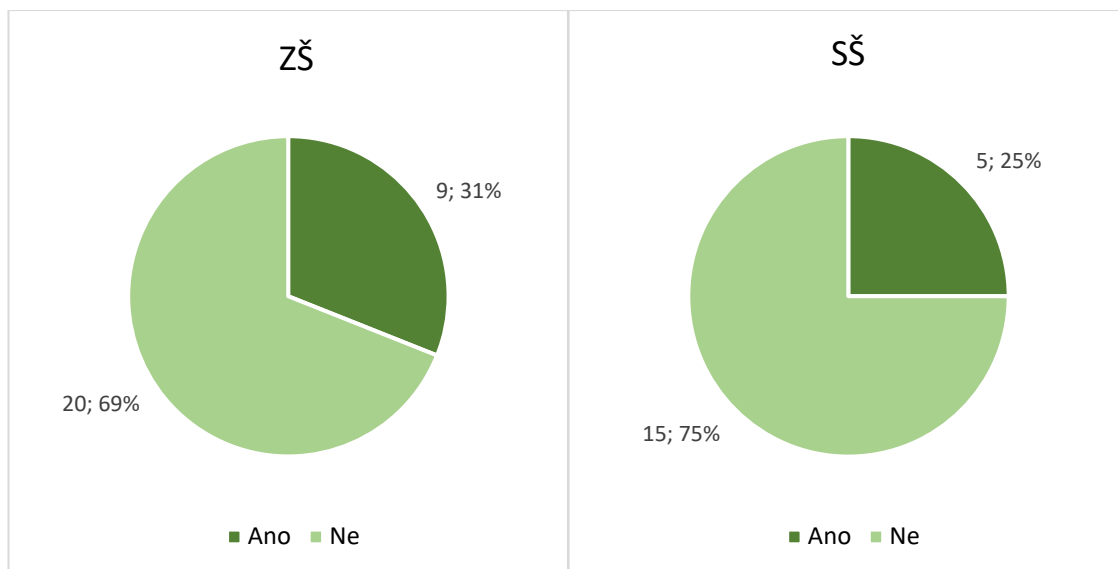
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Nejčastěji by se 19 žáků; 66 %, a 6 studentů; 30 %, přiklonilo k poskytnutí pomoci a 9 žáků; 31 %, a 6 studentů; 30 %, by projevy šikany nahlásilo některému z pedagogů, či by se svěřili rodičům. 5 žáků; 17 %, a 3 studenti; 15 %, by neudělali nic, ale je také nutno říci, že ne každý má takové tělesné dispozice, aby se dokázal bránit, natož aby se dokázal zastat oběti, například i v situaci kdy stojí proti oběti více agresorů. V tomto případě by se měli žáci a studenti přiklonit k možnosti řešení nahlášením některému z učitelů. 4 studenti; 20 %, by přistoupili k odrazení útoku v přiměřené míře, naopak 3 žáci, 10 %, by využili silnější útok, než použil původně agresor vůči oběti. 4 studenti; 20 %, by se snažili vyřešit situaci diplomaticky a oběti se zastali verbálně, podobně by se zachovali i 2 studenti; 10 %, kteří by se agresorovi snažili domluvit a rozmluvit mu tak jeho další agresivní jednání. Oznamili mu, že je jim toto chování nepříjemné a požádali

ho, aby se svým jednáním přestal. 1 žák; 3 %, by nezasáhl nijak, ale v odpovědi uvedl, že by při pohledu na oběť pociťoval lítost.

Otázka č. 13: Šikanoval/a jsi ty sám/a někdy někoho jiného?

Graf č. 13: Šikánování ostatních

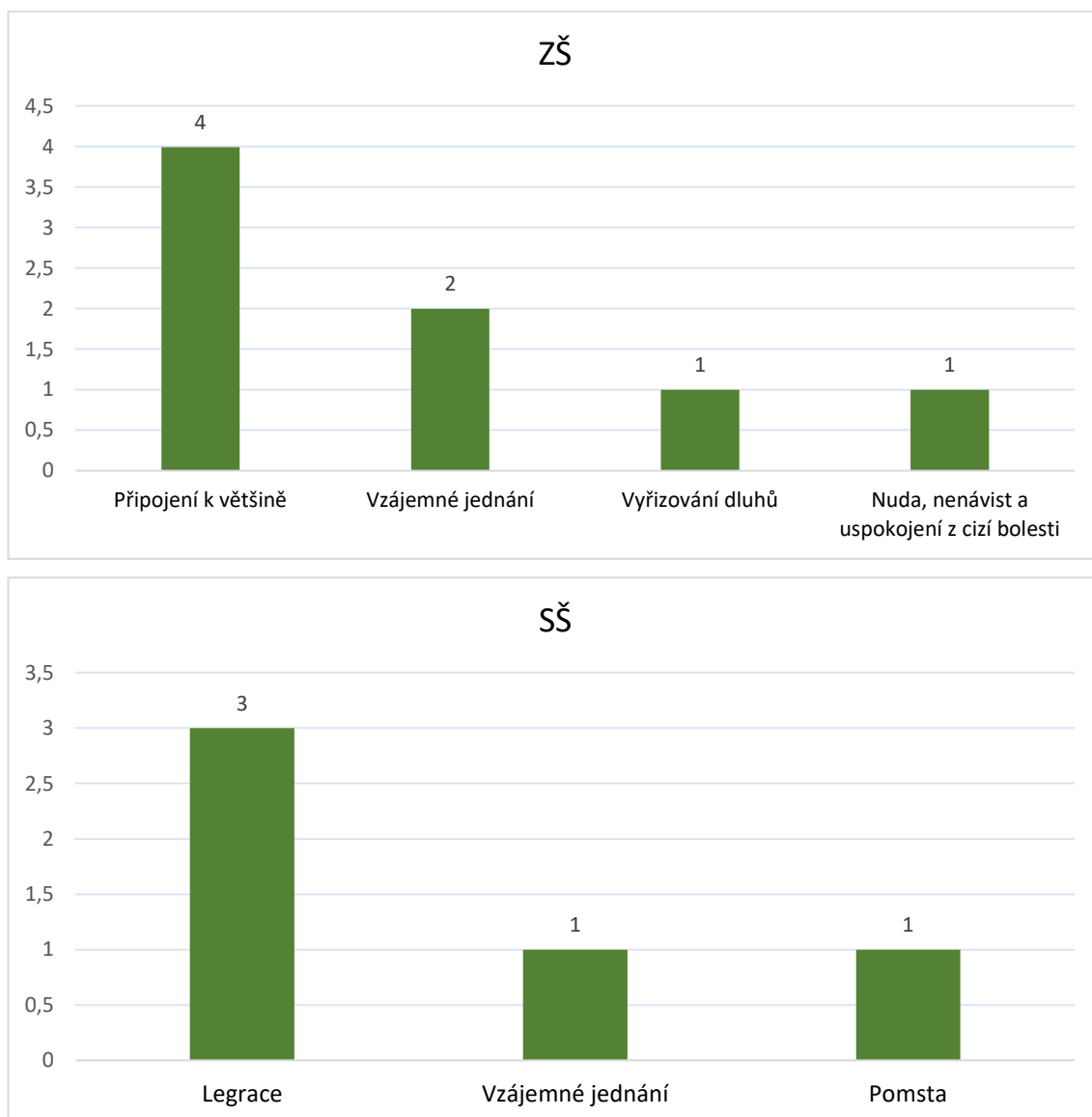
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Dále se autorka chtěla dozvědět, zda se naopak žáci a studenti oni sami dopustili šikany vůči někomu jinému. 20 žáků; 69 %, a 15 studentů; 75 %, odpovědělo, že se takto nikdy nechovalo, ale je obdivuhodné, že 9 žáků; 31 %, a 5 studentů; 25 %, přiznalo svoji vinu za to, že spáchali agresivní jednání, ať už ve formě verbální či fyzické, vůči jiným spolužákům.

Otázka č. 14: Pokud ano, proč a jak?

Graf č. 14: Důvod a způsob

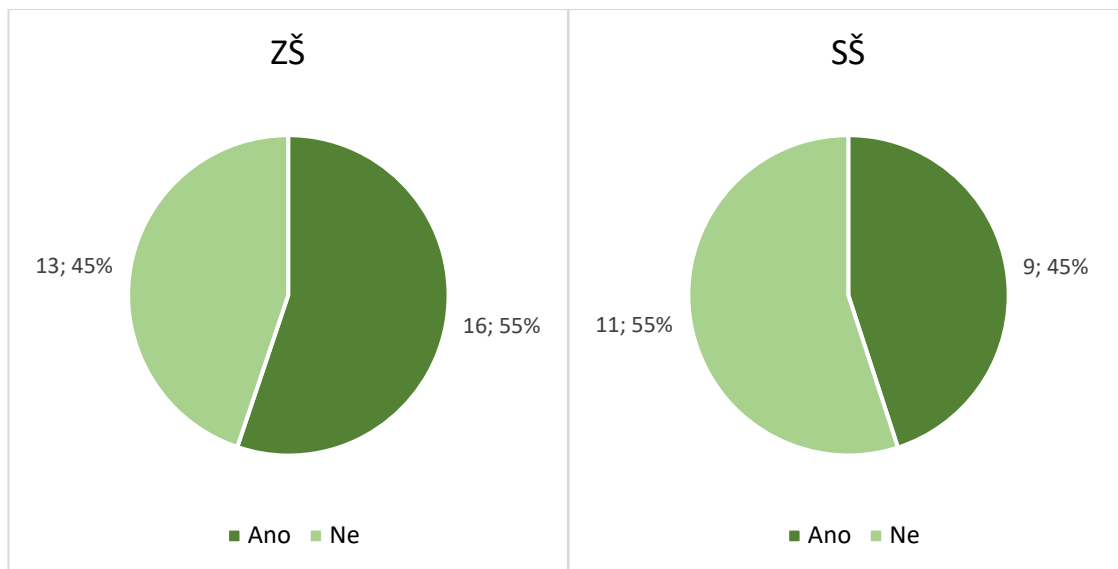

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Nejvíce zmiňovanou odpovědí se stalo připojení k většině, 4 žáci; 14 %, s šikanou by sami od sebe nezačali, ale kdyby měli možnost se připojit, připojili by se. Druhou odpovědí byla legrace, 3 studenti; 15 %. Svoje chování vnímali jako formu legrace a nezávazné provokace. Pro 2 žáky; 7 %, a 1 studenta; 5 %, bylo chování vzájemné, pro 1 žáka; 3 %, šikana představovala vyřizování dluhů, 1 student; 5 %, využil agresivní chování k pomstě. Nejvíce, dle autorky, kontroverzní odpovědí, se stala odpověď 1 žáka; 3 %, jenž šikanování aplikoval z důvodu nudy, nenávisť a pocitu uspokojení z cizí bolesti. Zde se autorka domnívá, že by bylo velice důležité, aby se tyto pocity s dětmi probíraly a proběhla snaha o jejich nápravu.

Otázka č. 15: Na internetu se v posledních letech rozšířila kyberšikana (Jedná se o šikanování jiné osoby pomocí informačních technologií, jako je internet, mobilní telefon atd.). Setkal/a jsi se s tím někdy?

Graf č. 15: Kyberšikana

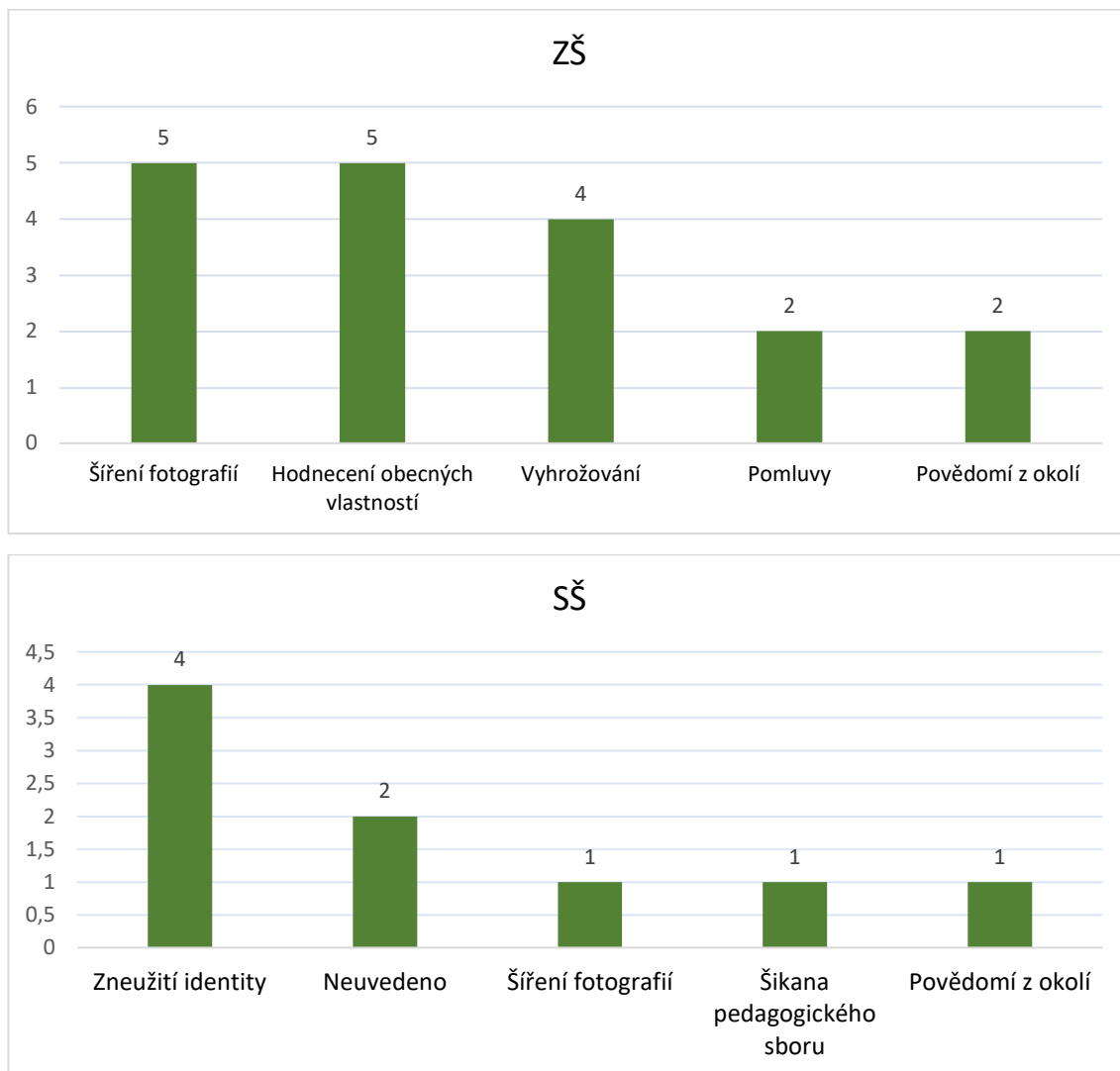

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Kyberšikana se v posledních letech přesunula díky své jednoduchosti, rychlosti a anonymitě do internetového prostředí. Také z toho vyplývá, že se již 16 žáků; 55 %, setkalo s kyberšikanou. Za SŠ se jedná o 9 studentů; 45 %. 13 žáků; 45 %, a 11 studentů; 55 % se s kyberšikanou nikdy nesešlo.

Otázka č. 16: Pokud ano, uveď prosím příklad.

Graf č. 16: Příklad kyberšikany

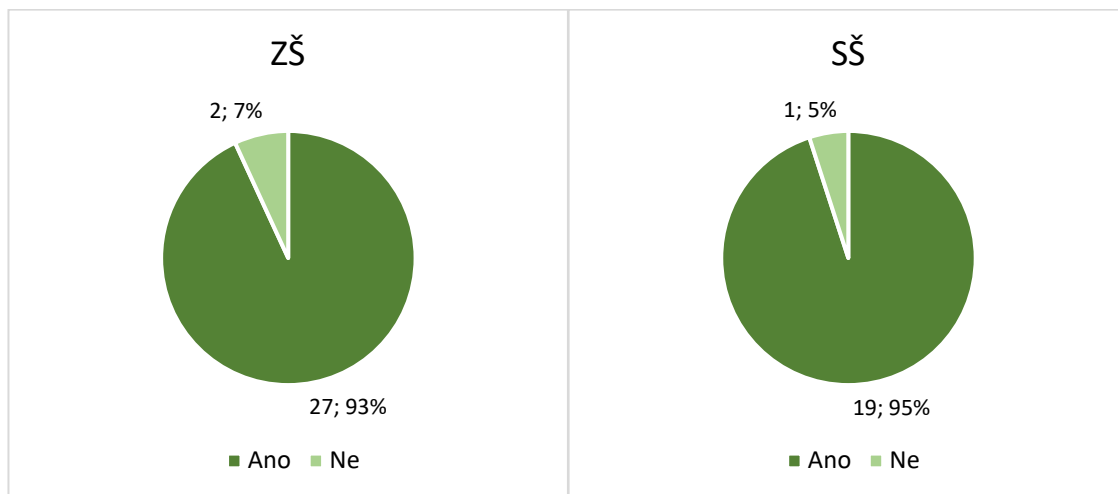

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Na ZŠ se žáci nejvíce potýkali s šířením intimních fotografií (5 žáků; 12 %) a hodnocením obecných vlastností (5 žáků; 12 %), jako jsou poznámky vůči vzhledu, postavě, rase či kultuře. Další 4 žáci; 14 %, se setkali s vyhrožováním, 2 žáci; 7 %, s pomluvami a 2 žáci; 7 %, slyšeli o případech z okolí. Zneužitím identity, vytvořením falešného profilu a následného vydávání se za svoji osobu, zažili 4 studenti SŠ; 20 %. Se šířením intimních fotografií se setkal 1 student; 5 %, 1 student; 5 % zažil šikanování na internetu vůči osobně pedagoga a 1 student; 5 %, slyšel o případu kyberšikany ze svého okolí. Žádný příklad nechtěli uvádět 2 studenti; 10 %.

Otázka č. 17: Probírali jste téma šikany/kyberšikany ve škole?

Graf č. 17: Kyberšikana ve škole

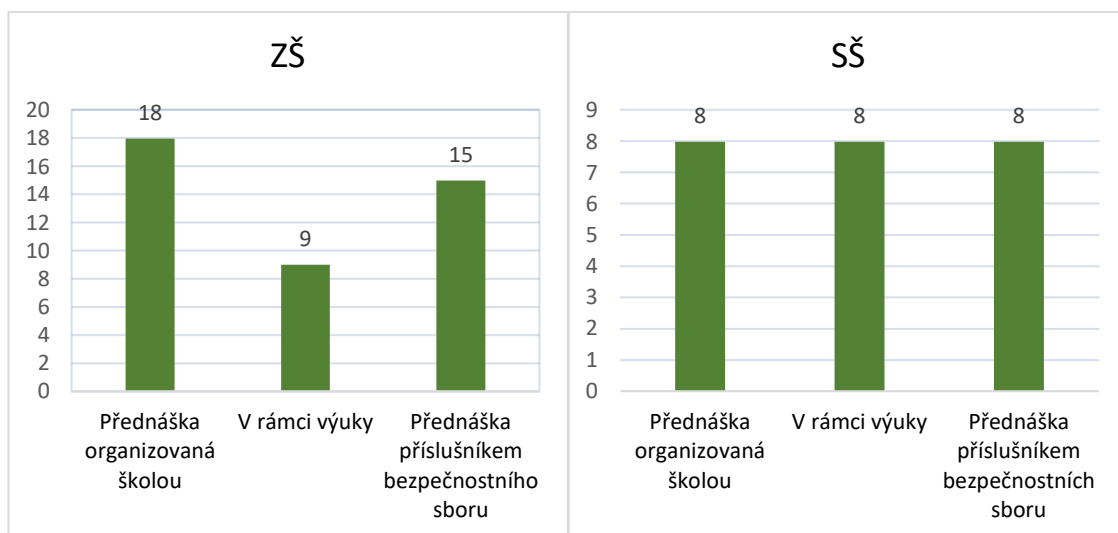

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Téměř všichni respondenti ze ZŠ, 27 žáků; 93 %, i SŠ, 19 studentů; 95 %, si pamatují, že ve škole téma šikany i kyberšikany probírali, mluvili o něm, a nebo jim byla zajištěna přednáška na toto téma. Ovšem 2 žáci; 7 %, a 1 student; 5 %, si na tuto komunikaci nevzpomíná nebo se jí nezúčastnili.

Otázka č. 18: Pokud ano, jak vám byly podány informace?

Graf č. 18: Forma podání informací

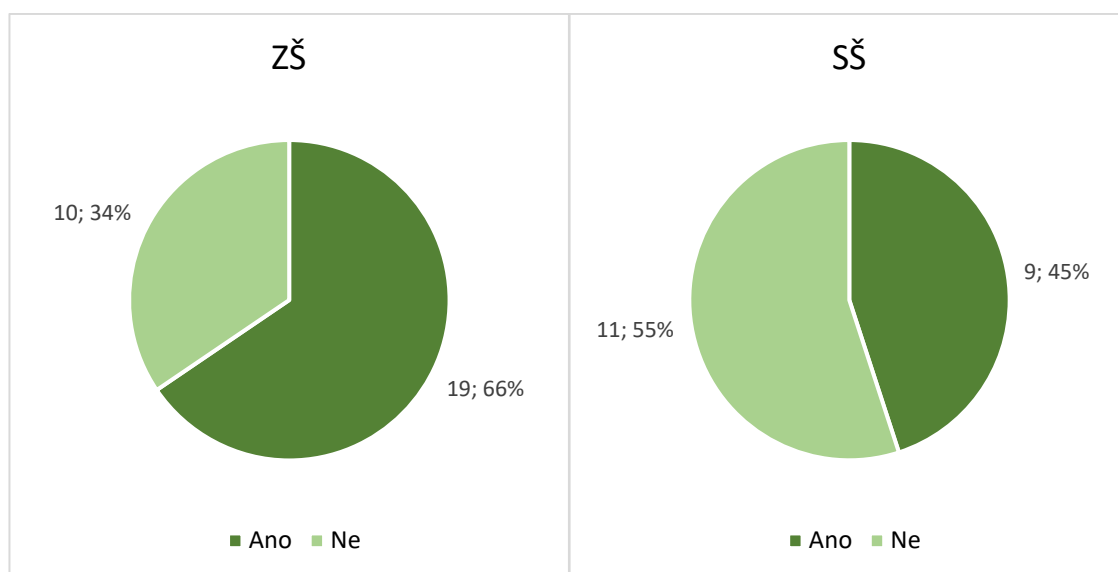
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Na ZŠ byla dle žáků nejčastěji, 18; 62 %, pořádána přednáška na téma šikany a kyberšikany organizovaná školou mimo klasickou výuku a dle 9 žáků; 31 % byly informace podány v rámci výuky. Nejvíce se toto téma probírá na základní škole během

výuky Rodinné výchovy, která se zaměřuje na poznávání vztahů mezi lidmi, na řešení problémů a různých změn v životě a na lidské jednání ohrožující zdraví. Přednášky organizované příslušníkem některého z bezpečnostních sborů, jako je například Policie ČR, se zúčastnilo 15 žáků; 52 %. Na SŠ byla dle odpovědí účast na přednáškách poněkud menší, a vzhledem k tomu, že jsou počty odpovědí u všech variant stejné, lze předpokládat, že informování žáků o šikaně není na dostatečné úrovni.

Otázka č. 19: Je pro tebe toto téma zajímavé?

Graf č. 19: Zajímavost

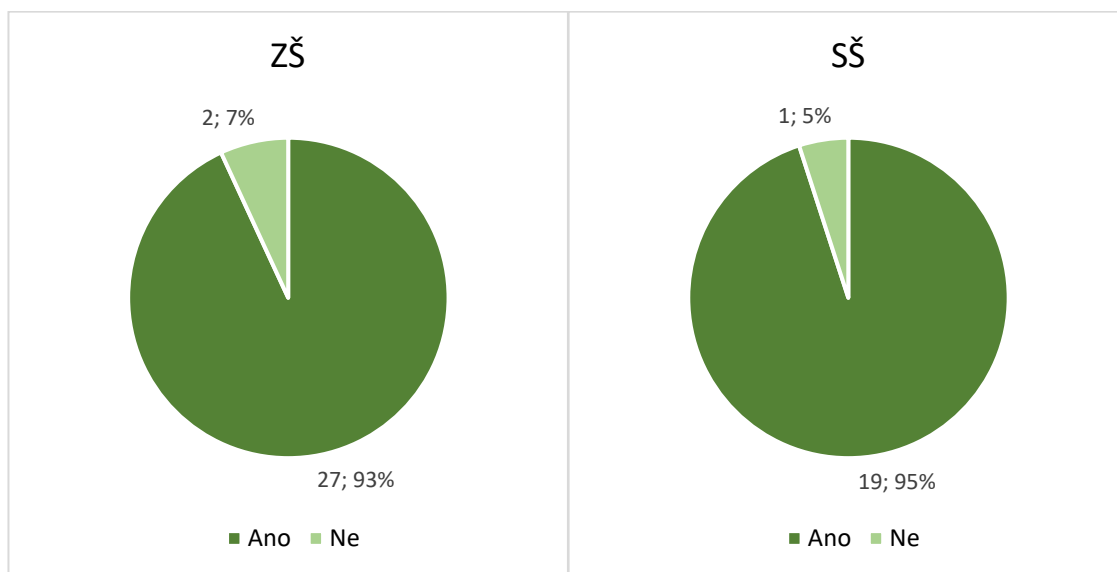

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Na ZŠ připadá téma šikany 19 žákům; 86 %, zajímavé a jsou rádi, když se mohou dozvědět nové informace. Na SŠ je zájem o toto téma mnohem menší, zajímavost v něm vidí pouze 9 studentů; 45 %. Nezájem pociťuje 10 žáků; 34 %, a 11 studentů; 55 %, což je více jak polovina studentů.

Otázka č. 20: Myslíš si, že je důležité o tomto problému mluvit?

Graf č. 20: Důležitost komunikace

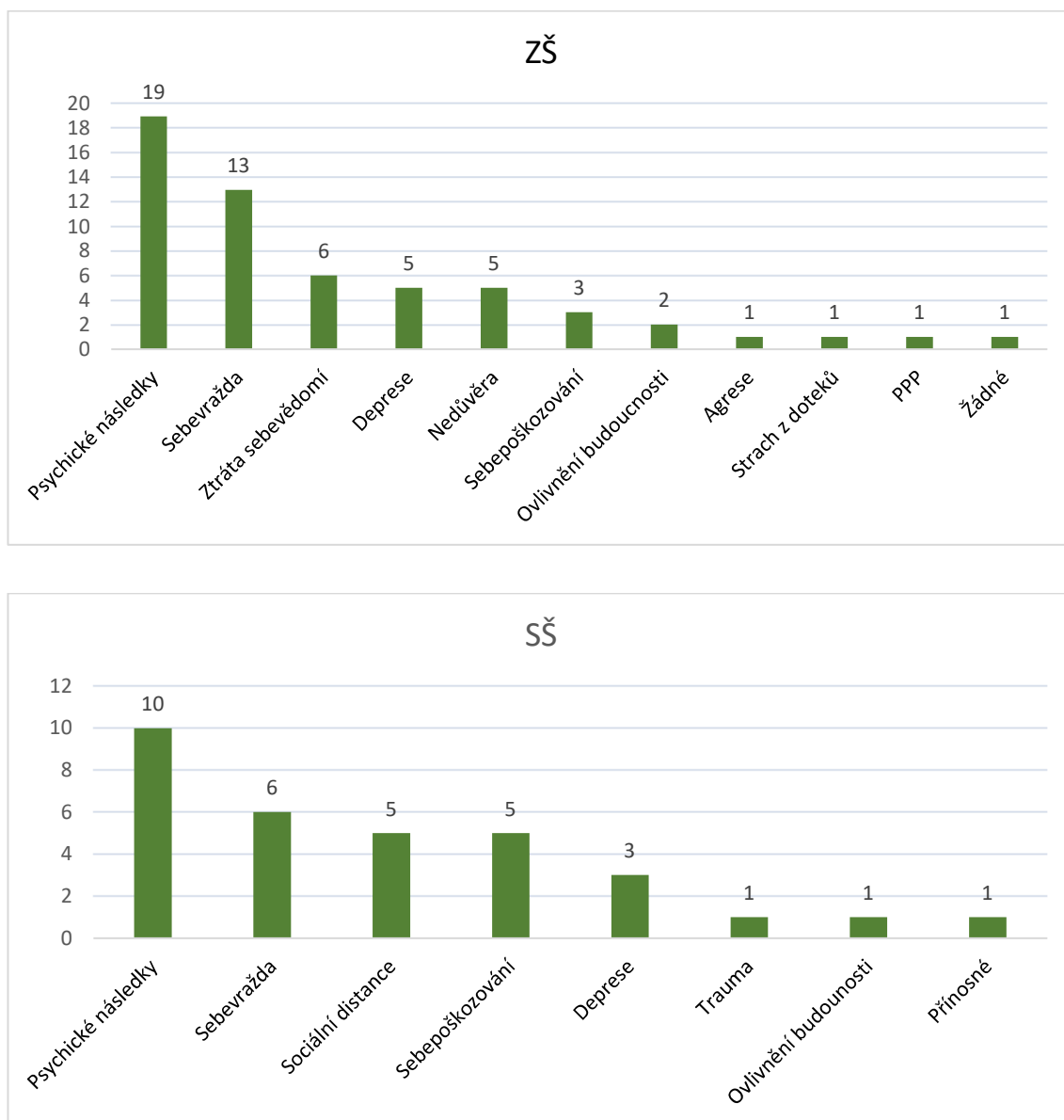

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Odpovědi z této otázky jsou mnohem přívětivější než v otázce předchozí. Ač žáci a studenti neshledávají téma zajímavým, jsou toho názoru, že je důležité o něm mluvit. Velká většina žáků, 27; 93 %, a studentů 19, 95 %, odpověděli Ano. Z různých neznámých důvodů odpověděli 2, žáci; 7 %, a 1 student; 5 %, že o tématu šikany není důležité mluvit.

Otázka č. 21: Jaké může mít dle tebe šikana a kyberšikana následky?

Graf č. 21: Následky

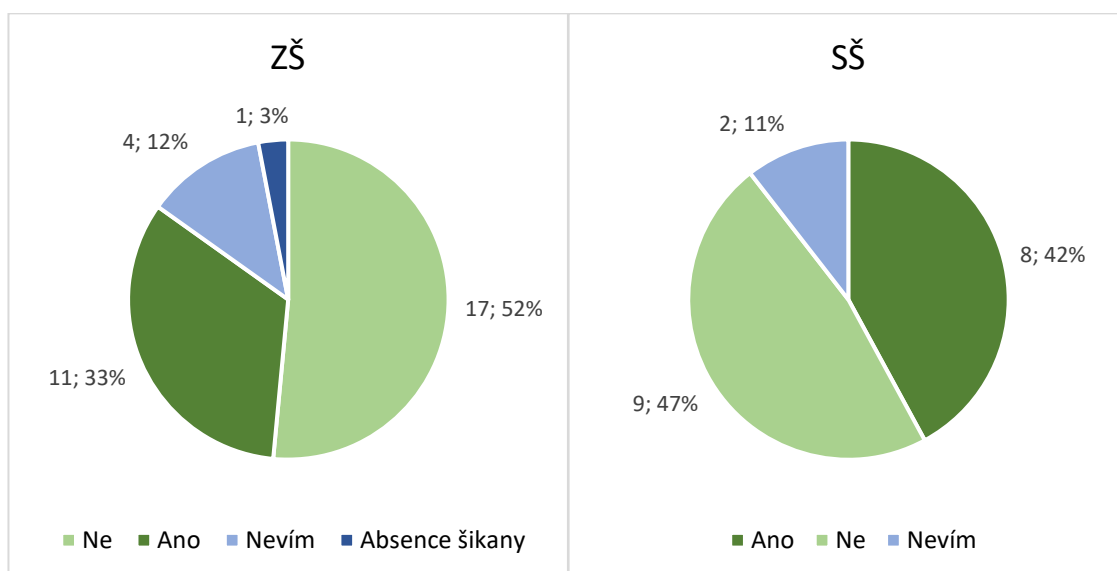
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Nejvíce používanou odpovědí jsou psychické následky, které zmínilo 19 žáků; 66 %, a 10 studentů; 50 %. Psychické následky žáci i studenti psali obecně, ale důležité je, že si uvědomují, jak závažný problém může mít šikana na psychiku člověka. Sebevražda je druhým následkem, který se 13 žákům; 45 %, a 6 studentům; 30 %, vybavil. Dalším společně uvedeným následkem je deprese (5 žáků; 12 %, 3 studenti; 15 %), sebeпоškození (3 žáci; 10 %, 5 studentů; 25 %), ovlivňování budoucnosti (2 žáci; 7 %, 1 student; 5 %) a posttraumatická porucha (1 žák; 3 %, 1 student; 5 %). Pod pojmem ovlivnění budoucnosti si žáci a studenti představili například šíření intimních fotografií s možným negativním vlivem na budoucí zaměstnání. Dalším uvedeným příkladem je

vliv na budoucí generaci. V případě, že budou malé děti svědky agresivního chování, lze předpokládat, že budou tyto osvojené scénáře aplikovat ve svém jednání vůči ostatním jedincům společnosti. S tím je spojená odpověď jednoho žáka; 3 %, který si myslí, že agrese šíří pouze další agresi. Dalším možným následkem, jenž vážně ovlivní život, je nedůvěra vůči ostatním, 1 žák; 3 %, problém se zařazením do společnosti, 1 žák; 3 %, a strach z doteků od partnera, 1 žák; 3 %. Dle 1 žáka; 3 %, nemá šikana žádné následky a dle 1 studenta; 5 %, má šikana i přínosné následky, neboť si někteří lidé agresivní jednání zaslouží.

Otázka č. 22: Máš pocit, že je škola aktivní v řešení a prevenci šikany a kyberšikany?

Graf č. 22: Aktivita školy v řešení a prevenci

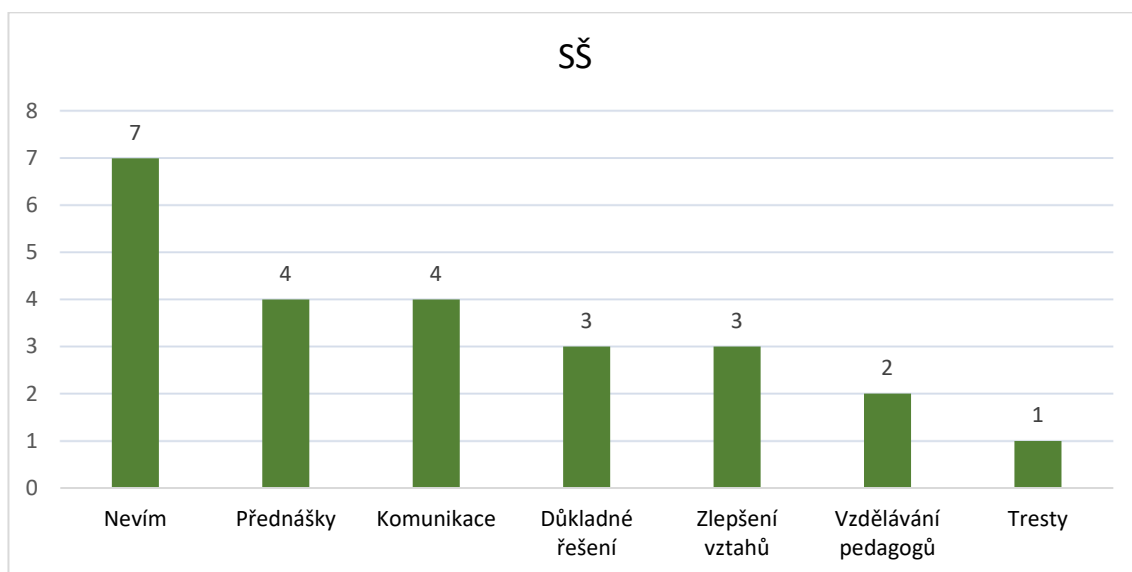
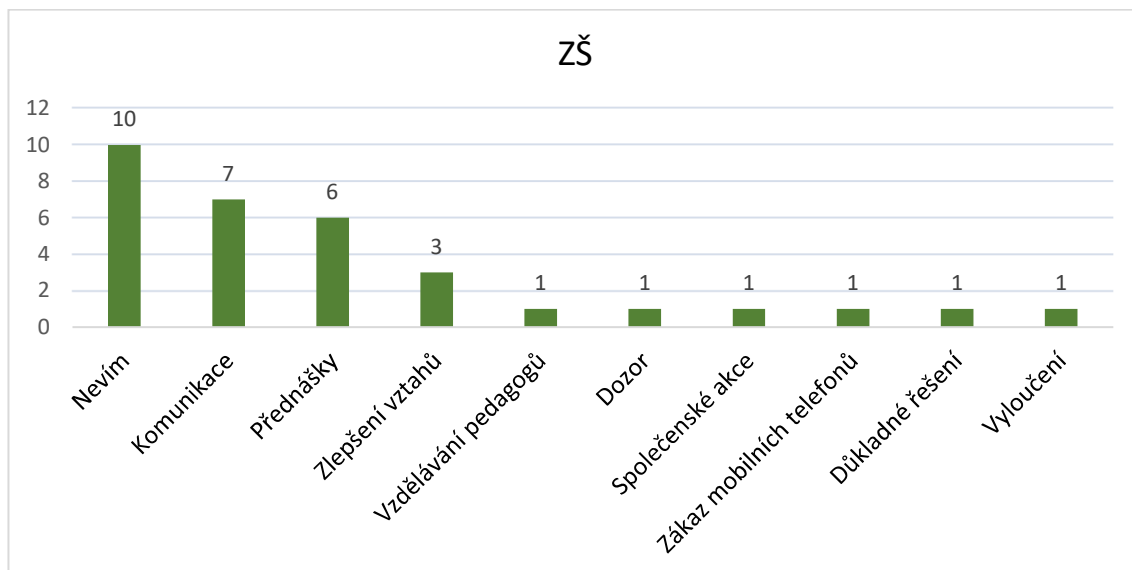
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Dle 17 žáků; 52 %, a 9 studentů; 47 %, není jejich škola ve směru řešení a prevenci šikany dostatečně aktivní. Svoji aktivitu by školy mohly zlepšit například častějšími přednáškami, kvalitnější komunikací mezi dětmi a mladistvými a pedagogickým sborem, zkvalitňováním vztahů a hlavně důkladným řešením nastalých situací. Dostatečnou aktivitu školy vnímá 11 žáků; 33 %, a 8 studentů; 42 %. 4 žáci; 12 %, a 2 studenti; 11 %, se rozhodli školní aktivitu nehodnotit a 1 žák; 3 %, nepocítuje, že se ve školním prostředí šikana vyskytuje.

Otázka č. 23: Co by pro prevenci nebo řešení šikany a kyberšikany měla škola zlepšit?

Graf č. 23: Zlepšení prevence a řešení

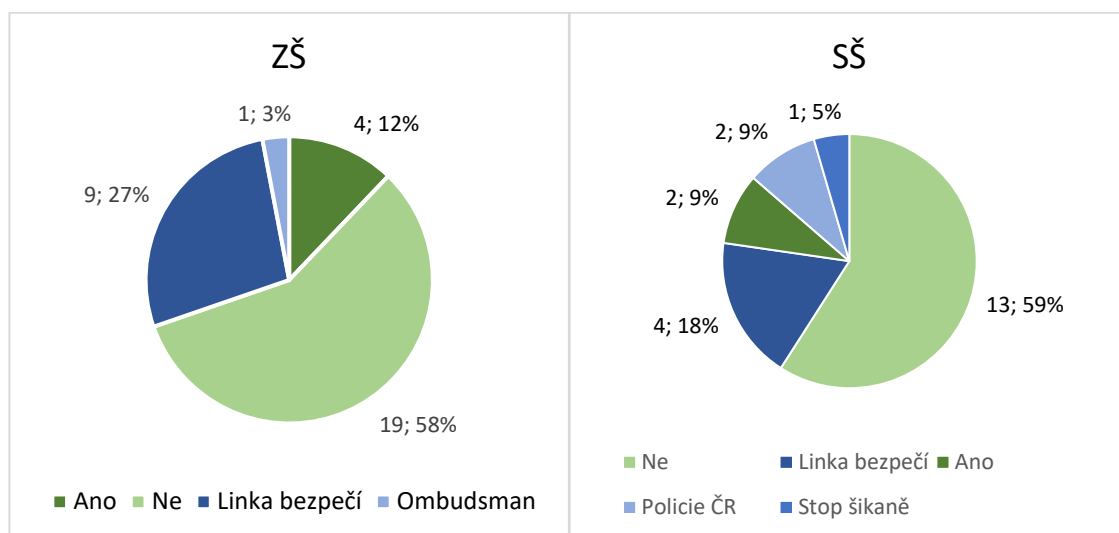
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Žádná z možností zlepšení prevence či řešení šikany a kyberšikany nenapadla 10 žáků; 34 % a 7 studentů; 35 %. Na ZŠ 7 žáků; 24 %, věří, že zlepšení by mohla přispět kvalitnější komunikace mezi dětmi a pedagogy, která by následně vedla ke zlepšování vztahů, 3 odpovědi žáků; 10 %. 6 žáků; 21 %, by ocenilo, kdyby v jejich škole bylo pořádáno více přednášek k tomuto tématu. Po jedné odpovědi; 3 %, žáci uvedli kvalitní vzdělávání pedagogického sboru a jejich následnou kontrolu, rozšířenější dozor v prostorách školy (nejen na chodbách, ale i ve třídách a na toaletách), pořádání společenských akcí, kde by se žáci lépe poznali, zákaz nošení a používání mobilních telefonů v průběhu školní docházky a při nastalých situacích šikany nebrat konflikt na

lehkou váhu, ale vyřešit ho důkladně. 1 žák; 3 %, zastává názor, že pokud se v kolektivu objeví jedinec, jenž ubližuje ostatním, mělo by vedení školy přistoupit k možnosti jeho vyloučení. Na SŠ by 4; 20 %, studenti, stejně jako žáci na ZŠ, ocenili větší množství přednášek a 4 studenti; 20 %, vidí možnost ve zlepšování komunikace. Po 3 odpovědích; 15 %, bylo uvedeno důkladné řešení konfliktů a zlepšování vztahů. Pro 2 studenty; 10 %, by bylo důležité, kdyby o problematice nebyli vzdělávány jen děti a mládež, ale i pedagogický sbor. 1 student; 5 %, se domnívá, že ke zlepšení prevence ve školách by mohlo přispět zavedení přísnějších trestů, než jsou ve škole aplikovány doposud.

Otázka č. 24: Znáš nějaké organizace, které pomáhají obětem šikanování a víš jak je kontaktovat?

Graf č. 24: Znalost organizací

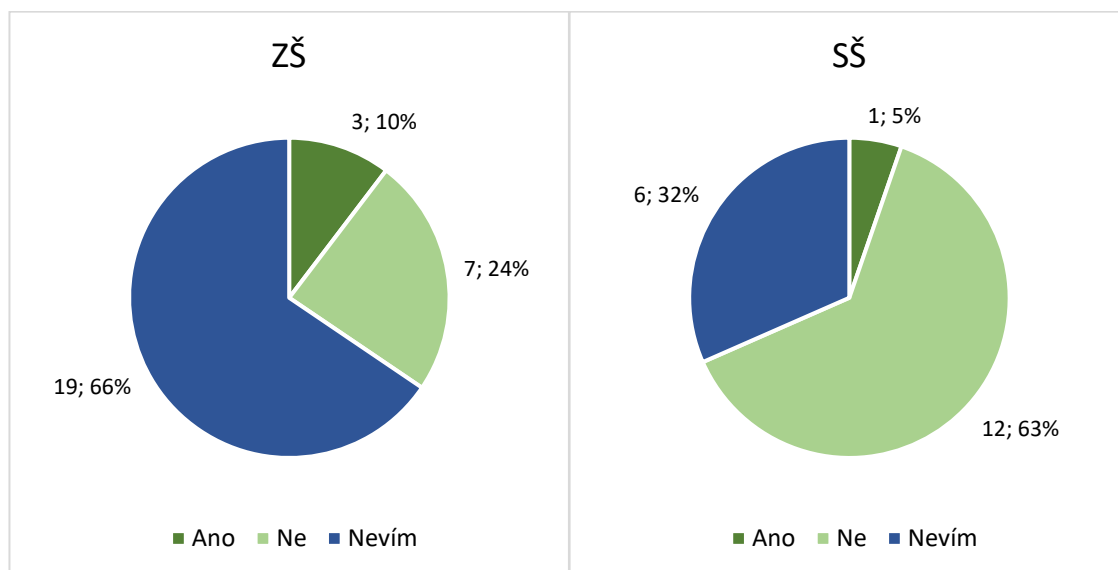

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Poněkud znepokojující skutečností je poměrně velká neznalost o organizacích pomáhajících obětem šikany, neboť 19 žáků; 58%, a 13 studentů; 59 %, odpovědělo, že žádnou z organizací neznají. Další část dotazovaných, 4 žáci; 12 %, a 2 studenti; 10 %, uvedla, že některou z organizací znají, ale neuvdli její přesný název. Z konkrétních organizací byly zmíněny Linka bezpečí 9 žáků; 27 %, 4 studenti; 18 %, Ombudsman 1 žák; 3 %, a Stop šikaně 1 student; 5 %. Pro pomoc s řešením šikany by se 2 studenti; 10 %, obrátili na Policii ČR.

Otázka č. 25: Spolupracuje tvoje škola s některou z nich?

Graf č. 25: Spolupráce s organizacemi

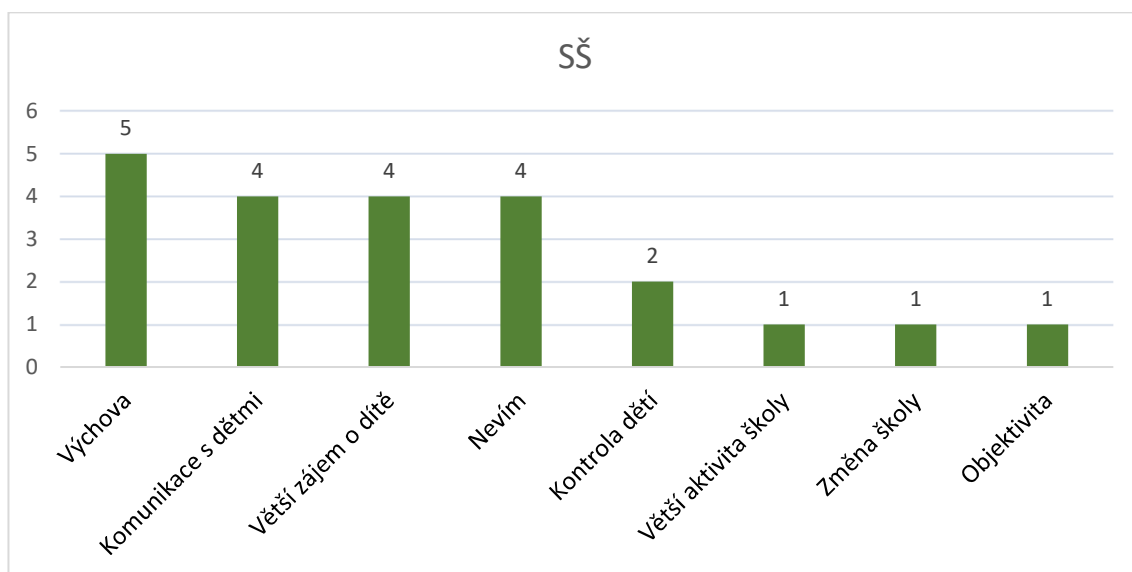
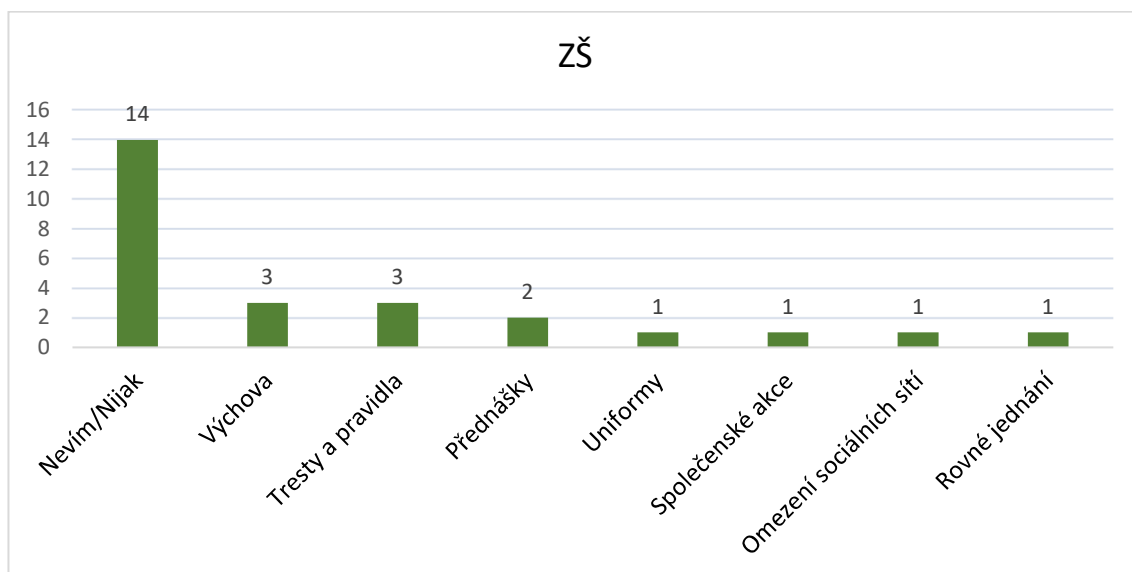

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Dle 3 žáků; 10 %, a 1 studenta; 5 %, jejich škola spolupracuje s některou z organizací. Otázka č. 25 tím tedy navazuje na otázku č. 18, kde dotazovaní odpověděli, že byla v jejich škole pořádána přednáška příslušníkem bezpečnostního sboru. Nenavázanou spolupráci označilo 7 žáků; 24 %, a 12 studentů; 63 %. 19 žáků; 66 %, a 6 studentů; 32 %, neví o žádné organizaci, se kterou by jejich škola spolupracovala.

Otázka č. 26: Jak by pro prevenci nebo řešení šikany a kyberšikany mohli přispět rodiče?

Graf č. 26: Zlepšení prevence a řešení šikany a kyberšikany ze strany rodičů

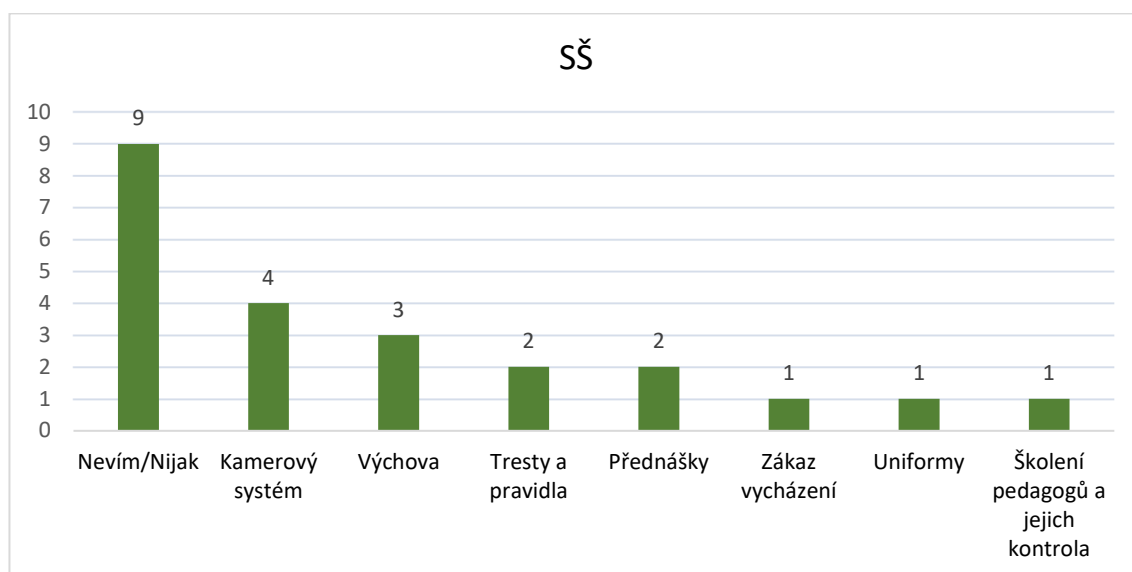
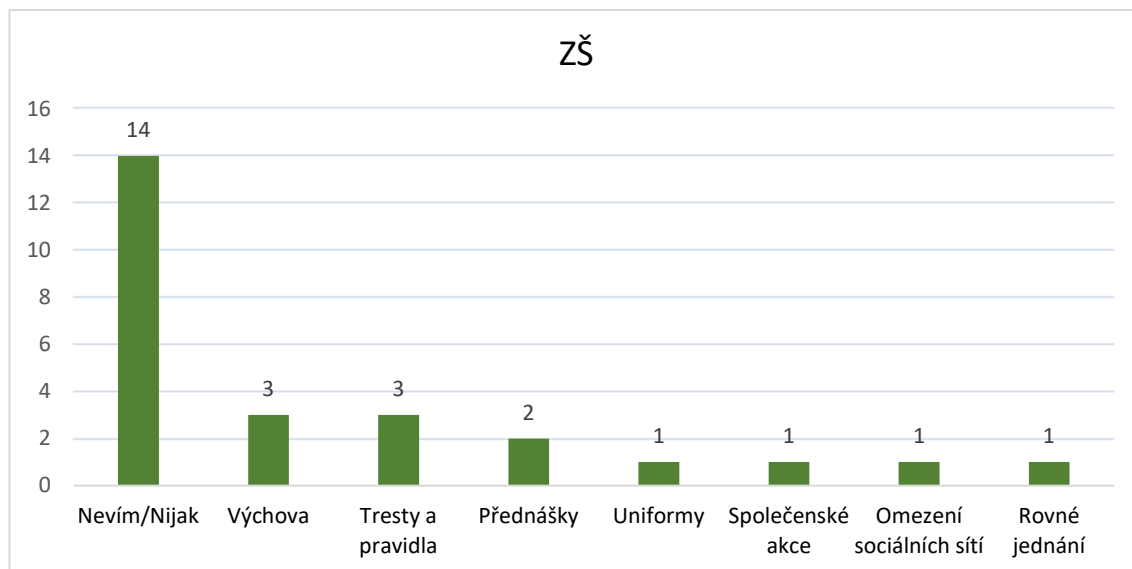
Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Na ZŠ většina žáků, 14; 48 %, nespaturuje žádnou možnost, jak by rodiče mohli přispět k prevenci či řešení šikany. Faktorem, který by k zlepšování situace šikany na školách mohl pomoci, je dle 3 žáků; 10 %, ve výchově, které se dětem doma dostává a je základem pro osobní život člověka. 3 žáci; 10 %, by zavedli přísnější pravidla a tresty vůči osobám, jež se negativního chování dopustí. Přednášky by dle 2 žáků; 7 %, neměly být pouze pro děti, ale též pro rodiče, kteří by se zde dozvěděli o varovných znacích (vypsány v kapitole 4. 5 *Varovné znaky šikany*), následcích a hlavně organizacích, u kterých hledat pomoc. Po jedné odpovědi bylo uvedeno nošení uniforem; 3 %, jenž by zamezily srovnávání oblečení, pořádání společenských akcí; 3 %, na kterých by se rodiče

lépe poznali, omezení přístupu dětem na sociálních sítích; 3 % a velice důležité je i rovné jednání; 3 %. V případě, že je dítě agresorem a jeho rodiče ho bezmyšlenkovitě hájí a nejednají spravedlivě, dítě se svým jednáním nepřestane, neboť ví, že je ze strany rodičů za každé situace chráněno. U studentů střední školy je nejvíce kladen důraz na výchovu; 5 studentů; 20 %. 4 studenti; 20 % by ocenili, kdyby s nimi rodiče více komunikovali, hlavně o jejich problémech a také kdyby o ně rodiče projevovali větší zájem, 4 studenti; 20 %. Odpovědi typu *Nevím* a *Nic* napsali 4 studenti; 20 %. 2 studenti; 10 %, podporují větší kontrolu dětí ohledně jejich aktivity na sociálních sítích. Po jedné odpovědi; 5 %, se objevila větší aktivita školy v kontaktu s rodiči, objektivní pohled na nastalé konflikty a popřípadě změna školy.

Otázka č. 27: Zkus navrhnout, jak by bylo možné šikanu minimalizovat, či ji ideálně do budoucna zastavit?

Graf č. 27: Minimalizace či zastavení šikany

Zdroj: Vlastní tvorba grafu na základě dotazníku

Jak bylo předpokládáno, nejvíce odpovědí znělo „Nevím“ či „Nijak“, 14 žáků; 48 %, a 9 studentů; 45 %. Zbylé odpovědi jsou velice podobné odpovědím z předchozí otázky. Základním kamenem pro minimalizaci šikany je výchova, 3 žáci; 10 %, a 3 studenti; 15 %. Respondenti považují za velice přínosné pro řešení šikany ve školních prostorách zařazení kamerového systému (4 studenti; 20 %), jenž by mohl být využit hlavně na chodbách, popřípadě i ve třídách, kde se dle odpovědí z otázky č. 8 odehrává velká většina šikanování. Respondenti si rovněž myslí (3 žáci; 10 %, a 2 studenti; 10 %), že po odhalení ubližování by měl pro agresora přijít trest, ať už se jedná o „domácí vězení“, odebrání

telefonu či počítače, nebo dokonce i fyzické tresty. V několika odpovědích bylo uvedeno, jako již dříve, pořádání většího množství přednášek, 2 žáci; 7 %, a 2 studenti; 10 %, nejen organizovaných školou, ale i různými organizacemi zabývajícími se pomocí obětem i agresorům, dále zavedení uniforem během školní docházky, které by vedlo k omezení srovnávání oděvů, 1 žák; 3 %, a 1 student; 5 %, pořádání společenských akcí, 1 žák; 3 %, omezení sociální sítí, například rodičovských zámekem, 1 žák; 3 %, zákazem vyházení 1 žák; 3 %, jenž je možné brát jako jednu z forem trestu a rovné jednání, 1 žák; 3 %, bez ohledu na pohlaví, barvu pleti či vyznání. Pro prevenci, minimalizaci a včasné řešení konfliktů je nezbytné neustálé vzdělávání pedagogického sboru a vedením školy jejich následné kontroly. Právě pedagogové mají tu možnost a jsou velice důležitou osobou ve školním prostředí vůči problematice šikany.

8.3 Výsledky stanovených hypotéz

Hypotéza č. 1: Více jak polovina dotazovaných zažila šikanu nebo kyberšikanu.

Částečně potvrzeno. Více jak polovina žáků a studentů zažila posmívání, legrační přezdívky a nadávky vůči svojí osobě. S fyzickým násilím se setkalo méně respondentů, zhruba jedna třetina. Kyberšikana je dle odpovědí rozšířenější mezi žáky ZŠ, ale nejedná se o velký rozdíl.

Hypotéza č. 2: Projevům kyberšikany jsou vystaveni spíše studenti středních škol než žáci základních škol.

Vyvráceno. Hypotéza prokázala opak. Kyberšikanu zažilo 55 % žáků ZŠ, oproti tomu na střední škole byl u studentů počet menší, 45 %.

Hypotéza č. 3: Žáci a studenti vnímají, že má škola aktivní přístup k řešení a prevenci šikany.

Vyvráceno. Více jak polovina žáků ZŠ, 58 %, nehodnotí školu aktivní v přístupu k řešení a prevenci šikany. U studentů SŠ dopadlo hodnocení velice podobně, 47 %.

Hypotéza č. 4: Převážná část žáků a studentů má přehled o organizacích podporujících oběti šikany.

Vyvráceno. Vzhledem k současné rozšířenosti šikany a kyberšikany nemají žáci; 58 %, a studenti; 59 %, přehled o organizacích, u kterých by v případě jejího výskytu mohli hledat pomoc. Informace a kontakty na tyto organizace by měli být dětem

sdělovány na odborných přednáškách, ale také by měly být ve škole dostupné (například vyvěšené na nástěnkách na chodbách, nebo u výchovného poradce).

8.4 Prevence šikany, včetně kyberšikany

Zprvu je důležité si uvědomit, že prevenci je potřeba aplikovat nejen tam, kde se již objevily náznaky šikany, ale i tam, kde se šikana zatím neprojevila. Je možné, že se z obyčejných „klukovin“ nebo „nevinných hrátek“ může v budoucnosti vyvinout sociálně patologické chování. U oběti se po dlouhodobých útocích může stát, že se její trápení zapouzdří a nese si ho do dospělosti. Tam je může ovlivňovat v práci nebo soukromém životě. Při jakémkoliv konfliktu, nebo jeho náznaku, se v oběti její bolestivá nevyлéčená rána otevře a oběť znovu trpí. Mohou ji pronásledovat zažívací potíže, noční můry nebo sebevražedné myšlenky z pocitů méněcennosti. Tyto následky v oběti nezmizí skončením školní docházky, a proto autorka věří, že je prevence tak důležitá.

Autorka se domnívá, že velmi důležitým faktorem v prevenci šikany i kyberšikany jsou média. Jejich dosah je neomezený, a proto by tuto moc mohla využít i pro šíření informací o možných rizicích a osvětě této problematiky.

Prevence šikany může být rozdělena na primární a sekundární.

Primární prevence

Je uplatňována tehdy, kdy k šikaně ještě nedošlo. Zaměření je zde na výchovu, informovanost dětí a rodičů a zavedení preventivních aktivit, jako například přednášky na toto téma, učit děti pěstovat si zdravé sebevědomí.⁶⁰ Autorka je toho názoru, že by bylo nápomocné, kdyby se buď před začátkem vyučování „nultá hodina“ nebo po vyučování zavedla „třídnická hodina“. Žáci by zde měli možnost se s učitelem v kroužku seznámit, mluvit o svých problémech, pomáhat si s řešením obtíží – učit se solidaritě a dobrým mravním hodnotám. Preventivním opatřením, pomocí kterých by se mohlo zabránit mnoha útokům, je důsledné dodržování učitelských dozorů na chodbách, třídách, v jídelně, ale i toaletách.

Autorka si myslí, že by měla škola pracovat i s rodiči. Rodiče totiž mohou ještě dnes zastávat názory, které jsou zmíněny v kapitole číslo *1.1 Mýty o šikaně*.

---

⁶⁰ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 19 s.

Sekundární prevence

Ta se uplatňuje v případech, kdy už násilné konflikty nastaly. Je zde snaha o použití opatření k nápravě. Autorka si myslí, že aby byla sekundární prevence účinná, je potřeba vzdělání pedagogického sboru v této problematice. Se správnými znalostmi budou moci šikanu dříve odhalit, diagnostikovat a včas ji začít efektivně řešit. Měli by být vyškoleni tak, aby dokázali pomoci jak oběti, tak i agresorovi.⁶¹

Kyberšikana

Je zřejmé, že stoprocentně účinná prevence proti napadení agresorem na internetu není možná. Autorka se domnívá, že díky respektování jí níže vytvořenými a navrženými zásadami je možné riziko napadení alespoň zmírnit:

- chovat se podle pravidel slušnosti a morálky, na druhém konci „drátu“ sedí člověk, ne počítač;
- jednat tak, jak by se jednalo i ve skutečném životě;
- nesdělovat o sobě bezmyšlenkovitě citlivé informace – o sobě, rodičích nebo známých, ale i věk, adresu a telefonní číslo;
- nesdílení intimních fotografií;
- neotvírat podezřelé soubory;
- mít silné heslo, které nikdy nikomu nesdělovat a při podezření na nepovolenou manipulaci s účtem heslo co nejdříve změnit;
- zabezpečit svůj účet vícefázovým ověřením – přihlášení pomocí ověřovací SMS zprávy, emailové zprávy nebo kódu, zabezpečení otiskem prstu nebo hlasu;
- vystupovat pod přezdívkou;
- nikdy se nescházet na odlehlých místech a nekonzumovat jakékoliv jídlo a pití nabídnuté agresorem;
- sdílet obsah, jenž neurazí ostatní uživatele;
- nebýt nevíštamý svědek vůči násilí na někom jiném.

8.5 Řešení šikany

Aby bylo možné šikanu úspěšně vyřešit, je důležité vytvoření vhodných podmínek, respektování některých zásad a použití správně nastavených metod. Základním kamenem pro řešení šikany je hlavně to, že když nastane takováto situace,

---

⁶¹ BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha : ISV nakladatelství, 2003, str. 78

škola si musí nejprve připustit možnost jejího vzniku a její existence.⁶² Dále si autorka myslí, že je zapotřebí v dětech vzbudit pocit možnosti se otevřít – i kdyby hrály jakoukoliv roli (oběť, agresor, pomocník či mlčící většina), musí vědět, že se mohou, například školnímu preventivnímu nebo výchovnému poradci, svěřit. Na každé škole by pro efektivní řešení, měla být skupina zaměstnanců, kteří budou vyškoleni na řešení těchto situací – vedení školy, školní psycholog, preventista psychopatologických jevů, výchovný poradce, speciální pedagog atd. V případě potřeby je možné využít i spolupráce s organizacemi, které se na tuto problematiku zaměřují. Pokud by se agresor dopustil činu, který by se skutkovou podstatou podobal činu trestnému, mělo být předáno k řešení a vyšetřování Policií ČR.

Měla by být prověřena všechna oznámení, která se objeví ve schránce důvěry - již dříve autorka zmiňovala, že psychická odolnost každého z lidí je odlišná a šikana je nejlépe řešitelná v počátečních stádiích.

Jestliže není možné s žákem dojít k nápravě přes spolupráci školy s rodiči a za využití různých kázeňských trestů, jako jsou přesazení, poznámka v žákovské knížce, napomenutí a důtka třídního učitele, napomenutí a důtka ředitele školy, výchovné komise, podmíněčné vyloučení, snížená známka z chování na vysvědčení, je možnost využít pomoci OSPODu, organizací zabývajících se touto problematikou a v poslední řadě vyloučení ze školy s možností přeřazení na jinou školu.

8.6 Obrana při útocích

Na základě studia této problematiky autorka navrhuje několik rad pro případ, že se člověk stane obětí agresora:

Ukončit komunikaci

Agresor napadá a oběť se snaží situaci uklidnit nebo potlačit. Pro agresora je pokračování konverzace cílem, a proto je pro něj odepisování jako „přilévání oleje do ohně“. Rozhodujícím krokem tedy může být ukončení komunikace s agresorem a tím se kruh komunikace uzavírá.

---

⁶² BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha : ISV nakladatelství, 2003, strana 78

Blokace

Je-li to možné a sociální síť má tuto možnost, nabízí se řešení agresivního uživatele sítě zablokovat. Zamezit agresorovi přístup na účet, posílání zpráv a možnosti hovorů.

Svěření se

Ač skoro všechny oběti žijí ve strachu, studu nebo pocitu bezmoci, je velmi důležité tyto emoce potlačit a svěřit se někomu z rodiny, známých, nebo třeba učiteli ve škole. Je nezbytné, aby se každému dostalo pomoci a na žádnou oběť šikany se nebude nikdo z dotázaných dívat s opovržením a posměchem.

Uchovat důkazy

Je velmi důležité, aby si oběť shromažďovala všechny dopisy, zprávy, fotografie a videa, výpisy hovorů apod. V trestním řízení jsou tyto materiály rozhodující pro dokázání viny agresora.

Vyhledat odbornou pomoc

Nikdo by se neměl bát nebo stydět vyhledat odbornou pomoc. Člověk se velmi často přesvědčí, že návštěva psychologa je velice přínosná a člověk pocítí úlevu. Psycholog s obětí probere problém bod po bodu a společně najdou osvobozující cestu ven.

Závěr

V bakalářské práci zkoumaná problematika šikanování je dynamicky se rozvíjející negativní jev, jenž má od rozšíření informačních a komunikačních technologií do každého domova rostoucí tendenci. Kyberšikany se může dopustit každý, bez jakýchkoliv omezení, a proto je i velice nebezpečná. Z toho důvodu je velice důležité klást důraz na prevenci proti ní a důkladném, objektivním a včasném řešení.

Autorka rozdělila bakalářskou práci na dvě části, teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části se autorka snažila řešenou problematiku představit. Zmínila, jaké o šikaně panují mýty a jaká je její historie. Dále se snažila vysvětlit, jaká jsou její stadia a jaké má šikana druhy a formy. Důležité bylo popsat charakteristiku agresorů i charakteristiku obětí a jejich následné rozdělení na typy. Aby byla šikana odhalena, snažila se vypsát několik důležitých varovných znaků, které mohou pomoci při odhalení násilného chování. S šikanou se v současné době vyskytla i kyberšikana, a proto se autorka rozhodla popsat i ji. Dále chtěla autorka vysvětlit, co vlastně kyberšikana je a představit její typy, včetně charakteristiky agresora a oběti. Hlavním směrem bakalářské práce je využití viktimologie při řešení šikany, a proto je zde popsána viktimologie a viktimizace, díky čemuž lze pak šikanu a její následky pochopit. Na konci teoretické části ukázala, jaké může mít šikana následky, které organizace se zaměřují na pomoc obětem a jaký je legislativní rámec spojený s touto problematikou.

Výzkumnou část postavila autorka bakalářské práci na dotazníkovém šetření a řízeném rozhovoru s osobami, které se se šikanou setkaly. Dotazníky byly aplikovány na žácích základní školy na Praze 8 a studentech střední školy na Praze 8. S oběma školami bylo dohodnuto, že jejich přesné názvy nebudou v bakalářské práci uvedeny a školy tak zůstanou v anonymitě. Dotazník byl proveden v průběhu února 2022. Byl sestaven z dvaceti sedmi otázek, z části z uzavřených a z části z otevřených, kde měli dotazovaní prostor pro vypsání svých myšlenek a nápadů.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit četnost výskytu šikany mezi dětmi a mladistvými na vybraných školách. Autorka se domnívá, že tento cíl splnila a je názorně zobrazen pomocí grafů ve výsledcích dotazníkového šetření.

V rámci vedlejšího cíle bakalářské práce má za úkol autorka formulovat návrhy na řešení šikany a kyberšikany dětí a mladistvých a zhodnotit úroveň právní pomoci pro oběti šikany a kyberšikany v prostředí ZŠ a SŠ. Autorka navrhuje tři možné návrhy na

řešení šikany a kyberšikany ve školách. V současné době je na základních školách vyučována Rodinná výchova nebo Člověk a svět (odlišné pojmenování – záleží na škole). V rámci této výchovy se děti dozví informace o správném fungování rodiny, společnosti, ale také o sobě, svém tělesném a duševním zdraví a dále důležité informace o sexuálním životě. Součástí tohoto předmětu by se dle autorky mělo stát předávání informací o šikaně, brát jej jako ostatní hlavní předměty a při absenci si zmeškanou látku doplnit. Je velice důležité, aby se na předávání těchto informací (varovné znaky, následky, organizace) kladl větší důraz. Informace o šikaně a kyberšikaně nemusí být prezentovány pouze na přednáškách, ale již bylo natočeno i několik dokumentů, na kterých mohou děti lépe pochopit vážnost řešené problematiky. Tento vyučovací předmět by navíc měl být i více otevřený k diskusi. Žákům a studentům by nebyly pouze podávány informace, ale měli by možnost se k probíraným tématům vyjadřovat a sdílet svoje názory. Tím se autorka domnívá, že by tato kvalitnější komunikace mohla přispět ke zlepšování vztahů mezi dětmi, mladistvými a pedagogy. Jestliže se budou díky této lepší komunikaci zlepšovat zmíněné vztahy, oběti šikany budou mnohem více otevřené pro sdělování svých problémů.

Druhým návrhem na zlepšení situace šikany ve školách je dle žáků a studentů dodržování důkladnějších dozorů ve školních prostorách, jako jsou chodby, toalety a třídy, kde se odehrává hlavně verbální šikanování. Pro efektivnější pozorování situace se nabízí instalace kamerového systému. Při řešení vzniklého konfliktu by jej bylo možné hodnotit objektivně, a ne na základě vyprávění dvou a více proti sobě stojících stran.

Třetím návrhem, jenž lze pozorovat ve všech koutech světa, je zavedení povinného nošení školních uniforem. Díky tomuto opatření by opadla rozdílnost v odívání mezi dětmi a mladistvými, která dokáže ve společnosti nadělat mnoho nepříjemností.

Právní pomoc pro oběti šikany a kyberšikany v prostředí ZŠ a SŠ se autorka rozhodla zhodnotit hlavně na základě hypotézy č. 4, jenž odkazuje na otázky ve vytvořeném dotazníku. Vzhledem k tomu, že byla tato hypotéza vyvrácena, z důvodu nadpoloviční neznalosti organizací pomáhajícím obětem šikanování a jejich spolupráce se školami, nelze tuto pomoc hodnotit pozitivně. Jestliže se jedná o jednotlivé vážnější případy, jsou schopny školy obětem pomoci. Pokud by byla brána právní pomoc obětem ve školním prostředí obecně s širšího hlediska, je nezbytné sdělit, že je ve školách prostor pro řadu zlepšování. Jedním z možných zlepšení je

neustálé vzdělávání pedagogického sboru, hlavně s důrazem na pozorování varovných znaků šikany, jenž pomohou včasnému zastavení agresivního jednání.

Rovněž by autorka chtěla říci, že nejdůležitějším faktorem, jenž může pomoci s minimalizací šikany, a jehož nedostatek lze vypožorovat z odpovědí v dotazníkovém šetření, je komunikace a projev zájmu o děti ze strany rodičů. V situacích, kdy dítě necítí pocit zájmu, lásku, bezpečí a pozornost je pravděpodobné, že na sebe bude upozorňovat různými způsoby.

Závěrem lze nutno říci, že zlo je v lidech odnepaměti. Lidé mají bohužel neomezenou představivost, která dává v případech nudy, zloby, závidí, vlastního pocitu ublížení různý průchod, jenž má následně psychické i fyzické dopady na jiné osoby. Mezi dětmi a mladistvými se toto často projevuje formou šikany. Bohužel šikanu a její nové formy nelze úplně vymýtit. Je v rukou každého člověka, aby se tento fenomén nešířil jako lavina. Je nutné, aby se všichni dívali okolo sebe. Abychom nebyli zahleděni jen do sebe a svých problémů, ale aby jsme pozorovali i problémy jiných, které následně nemusí dojít příliš daleko, ať už se jedná o pomoc oběti nebo agresorovi. Vše začíná vztahy v rodině, odkud ti nejmenší berou vzor a následně z nich vyrůstají noví členové společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003. 198 s. ISBN 80-86642-08-9.
2. ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár na Sázavou: Nakladatelství Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.
3. ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). 152 s. ISBN 978-80-247-4577-0.
4. HERETIK, Anton. *Forenzná psychologie: pre psychologov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profese*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2004. 376 s. ISBN 80-10-00341-7.
5. HUDECOVÁ, A. *Šikanovanie v školskom prostredí a možnosti jeho prevencie*. In KREJČÍŘOVÁ, O.; GOLDOVÁ, V. Soubor přednášek z konference "Drogy a šikana - stále nebezpečí". 1. vyd. Vsetín: Město Vsetín, komise prevence kriminality, 2007. 104 s. ISBN 978-80-254-0524-6.
6. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování: Cesta k zastavení epidemie šikanování ve škole*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 256 s. ISBN 80-7367-014-3.
7. KOLÁŘ, M., *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.
8. KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. 127 s. ISBN 80-7178-123-1.
9. KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: Příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY. 1. vyd. 2010. 38 s. ISBN 978-80-254-7866-0.
10. LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-65-2.
11. MORILLAS FERNANDÉZ, David Lorenzo, Rosa María PATRÓ HERNÁNDEZ a Marta María AGUILAR CÁRCELES. *Victimología: un estudio sobre la víctima*

y los procesos de victimización. Madrid: Editorial Dykinson S.L., 2011. 836 s. ISBN 978-84-15454-25-0.

12. ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. 93 s. ISBN 978-80-7367-984-2.
13. SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. 81 s. ISBN 80-7083-745-4.
14. SVOBODOVÁ, Z. *Konflikty ve škole. Od prevence k řešení*. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2021. 116 stran. 116 s. ISBN 978-80-7676-154-4.
15. VÁGNEROVÁ, K. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-912-5.
16. VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8.

Elektronické zdroje

1. KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. Co je kyberšikana? In *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Projekt E-Bezpečí - Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého V Olomouci, 2008, [cit. 2021-12-27]. Dostupné z WWW: https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/17-co-je-kybersikana?fbclid=IwAR0ftKFQ9nMWV8KanCl_oxLevEXxadvGIyPRfvtvau9Nck27Yb6AGNmrKB8
2. Policie ČR. Šikana. [online]. In *Policie ČR*, 2020 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx> + minimalizace šikany
3. SOKOL, P. Čo je “grooming” a kto je sexuálny predátor? In *Stalosato.sk* [online]. Slovensko: Stalosato.sk, 2020 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z WWW: <https://www.stalosato.sk/co-je-grooming-a-kto-je-sexualny-predator/>
4. ŠIKANA. Šikana. In *Společenství proti šikaně* [online]. Tábor: Kancelář ligy lidských práv, 2002 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z WWW: https://www.sikana.org/clanky_soubory/sikana.html

5. TOMEK, I., NEŠPOR, Z. R., Ostrakismus. In *Sociální encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, V.V.I, 2017 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z WWW: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ostrakismus>
6. Wikipedia. Šikana. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2021-12-27]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ikana>

Legislativní dokumenty

1. ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky v aktuálním konsolidovaném znění [online]*. 22. verze. Parlament ČR, 2003. [cit. 07-01-2022] Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
2. ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky v aktuálním konsolidovaném znění [online]*. 36. verze. Parlament ČR, 2009. [cit. 07-01-2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Seznam použitých tabulek a grafů

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

Graf č. 2 – Vztah je škole

Graf č. 3 – Kamarádi

Graf č. 4 – Hodnocení vztahů

Graf č. 5 – Posměch, legrační přezdívky a nadávky

Graf č. 6 – Fyzické ubližování

Graf č. 7 – Aktuálnost problému

Graf č. 8 – Četnost

Graf č. 9 – Prostředí

Graf č. 10 – Řešení

Graf č. 11 – Povědomí o agresorech

Graf č. 12 – Reakce na šikanování

Graf č. 13 – Šikanování ostatních

Graf č. 14 – Důvod a způsob

Graf č. 15 - Kyberšikana

Graf č. 16 – Příklad kyberšikany

Graf č. 17 – Kyberšikana ve škole

Graf č. 18 – Forma podání informací

Graf č. 19 – Zajímavost

Graf č. 20 – Důležitost komunikace

Graf č. 21 – Následky

Graf č. 22 – Aktivita školy v řešení a prevenci

Graf č. 23 – Zlepšení prevence a řešení

Graf č. 24 – Znalost organizací

Graf č. 25 – Spolupráce s organizacemi

Graf č. 26 – Zlepšení prevence a řešení šikany a kyberšikany ze strany rodičů

Graf č. 27 – Minimalizace či zastavení šikany

Seznam zkratk

ZŠ základní škola

SŠ střední škola

Přílohy

Dotazník k bakalářské práci na téma Využití viktimologie při řešení šikany mezi dětmi a mladistvými

1. Jsi dívka nebo chlapec?
  - Dívka
  - Chlapec
2. Chodíš rád/a do školy?
  - Ano
  - Ne
3. Máš ve škole kamarády?
  - Ano
  - Ne
4. Jaké máš se spolužáky vztahy? (hodnoceno jako ve škole, od 1-5)
  - 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
5. Posmívali se ti někdy spolužáci, dávali ti legrační přezdívky nebo ti nadávali?
  - Ano
  - Ne
6. Ublížovali ti spolužáci někdy fyzicky?
  - Ano
  - Ne
7. Jedná o současný problém nebo jsi se s tím setkal/a dříve?
  - Aktuální problém
  - Dřívější problém
8. Jak často se to dělo nebo děje?
  - Nikdy
  - Skoro vůbec
  - Jen občas
  - Často
  - Každý den
9. Kde se šikanování odehrává nebo odehrávalo?
  - Ve třídě
  - Na chodbách
  - Na WC

Mimo školu

Jiné:

10. Pokud jsi se s šikanou setkal/a nebo se jedná o aktuální problém, řešíš ho?
Jak a s kým?

.....
.....
.....

11. Znáš ve svém okolí někoho, kdo šikanuje jiné děti?

Ano

Ne

12. Co by jsi dělal/a, kdybys viděl/a, jak někdo někomu ubližuje?

.....
.....
.....
.....

13. Šikanoval/a jsi ty sám/a někdy někoho jiného?

Ano

Ne

14. Pokud ano, proč a jak?

.....
.....
.....
.....

15. Na internetu se v posledních letech rozšířila kyberšikana (Jedná se o šikanoval/a jsi ty sám/a někdy někoho jiného?) Setkal/a jsi se s tím někdy?

Ano

Ne

16. Pokud ano, uveď prosím příklad.

.....
.....
.....
.....

17. Probírali jste téma šikany/kyberšikany ve škole?

Ano

Ne

18. Pokud ano, jak vám byly podány informace?

- Přednáška organizovaná školou
- V rámci výuky
- Přednáška příslušníkem bezpečnostního sboru, např. Policie ČR
- Jiné:

.....

19. Je pro tebe toto téma zajímavé?

- Ano
- Ne

20. Myslíš si, že je důležité o tomto problému mluvit?

- Ano
- Ne

21. Jaké může mít dle tebe šikana a kyberšikana následky?

.....
.....
.....
.....

22. Máš pocit, že je škola aktivní v řešení a prevenci šikany a kyberšikany?

.....
.....
.....
.....

23. Co by pro prevenci nebo řešení šikany a kyberšikany měla škola zlepšit?

.....
.....
.....
.....

24. Znáš nějaké organizace, které pomáhají obětem šikanování a víš jak je kontaktovat?

.....
.....
.....
.....

25. Spolupracuje tvoje škola s některou z nich?

- Ano
- Ne

26. Jak by pro prevenci nebo řešení šikany a kyberšikany mohli přispět rodiče?

.....
.....
.....
.....

27. Zkus navrhnout, jak by bylo možné šikanu minimalizovat, či ji ideálně do budoucna zastavit?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....